

Vi Christian den Femte af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Dytmersken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, Giøre hermed for alle vitterligt, at saa som GUDS FRYGT OG RETFÆRDIGHED ere de tvende fornemste Støtter og Hovetpillere, med hvilke Lande og Riger udj deris bestandige Flor og Velstand befæstis og opholdis, og derfor ligesom Gud Allermægtigste til det første haver givet Os een stor Anledning i disse Nordiske Lande, hvor hand saa naadeligen haver ladet antænde sit Ords og Euangelii klare Lys, som aabenbarligen over alt iblant os skinner og lyser til den sande og rette Religions Bestyrkelse, som bestaar i een fornuftig og retsindig GUDS FRYGT og Dyrkelse: Saa er og til det andet, som er RET OG RETFÆRDIGHED i Lande og Riger at stadfæste, højligten fornøden saadanne Love at beskikke og forordne, hvorved RETFÆRDIGHED fra al Vold og Indpas maa vorde beskærmet; Ti dersom et hvert Menneske var retsindigt og ville nøjjs med det ham med Rette tilkom, og ikke søge sin Næstis Skade, men giøre hannem den samme Ret, hand ville sig selv skulle vederfaris, da giordis ingen Lov fornøden; Men derfor settis Loven, at de retvise og fredsommelige maa nyde deris Ret, og de Uretvise og Uretfærdige, som ikke ville giøre Ret efter det, som i Loven skrevet er, kand vorde ved den Straf, som i Loven sat er, formeente at giøre Uret. Dette have voris Elskelige Forfædre, Højlovlige Konger i Danmark, meget vel og grundeligen overvejet og betænkt, som derfor, een efter anden, have til deris Undersaatters Tarv og Nytte sat Lov og Ret i Riget. Fremmede Scribentere for nogle hundrede Aar siden give Konning Harald Gormsen, hvilken de kalde den Store og Allerchristeligste, den Berømmelse, at foruden den synderlig Guds Frygt, som hos hannem fantis, haver hand og sat Love og Ret, ikke alleeniste for de Danske, men og for de Saxer paa begge Sider af Elben og de Friser, hvilke de samtlige med Iver have holdet over; Men eftersom Lovene i gamle Tider bestod meere i Undersaatternis Ihukommelse, end i nogen skriftlig forfattet Lovbog, da have de Højstberømmelige Konger, Valdemar den Store og Valdemar Sej, foruden Kirkeloven ladet forfatte for et hvert Land her i Riget een skreven Lovbog, hvorefter de skulle rettis og dømmis, anseende, at, som Riget tilforn somme Tider hafde været adskilt i adskillige Regæringer, og saa hver Part haft sine Love og Skik, de da skulle blive ved det, som de vare vaante til. Deris Efterkommere have siden Tid efter anden forbedret Lovene med adskillige Retter, Recesser og Forordninger; Dog have de hid til dags ej været samlede udj een Bog, eller i nogen god Orden, ej heller hver Materie til sin beqvem Stæd henført, hvilket haver giort baade Dommerne og Parterne Besværlighed, at een hver Materie paa adskillige Stæder skulle søgis: Tilmed vare Undersaatterne, som hafde een Gud, een Tro, een Konge i et Rige, ligesom adskilte ved sær Lovbøger og Rettergang: Tidens Længde og Forandring haver end ogsaa foraarsaget adskillig Forandring udj det, som i Begyndelsen vel nok kand have været beskikket.

Paa det derfor at Lovene efter Tidernis Tilstand og Omstændighed i adskillige Maader kunde forbedris, da haver Voris Elskelig kiere Her Fader, Sl: og Højærværdigst Ihukommelse, strax i Begyndelsen af den Kongelig Souveraine Arve-Regæring, som ved Guds Forsyn af voris kiere og tro Undersaatter med een frj Villie og velberaad Hue Højstbemælte voris Elskelig kiere og nu Sl: Her Fader er bleven overdragen, og i saa Maader den gamle Arverettighed i voris Kongelig Huus og Familie igien indført, allernaadigst anbefalet, at efter adskillige Udkastelser, som til een fuldkommen Lovbog vare giorte, een særdelis skulle samlis og forfattis af Loven, Recesserne, Ordinantzerne og de til den Tid udgangne Forordninger, saa vit med den Kongelig Souveraine Arve-Regæring og ellers Tidernis Tilstand kunde over eens komme og tienlig være at indføris til een Lighed udj Loven og Rettergangen udj samtlige Rigets underliggende Lande, saa vel som til Lovens Forbedring, hvis i de forrige Love og Forordninger ikke saa lige var i agt taget. Dette Verk, som saaledis efter Kongelig Befalning var samlet og forfattet Aar 1669, Aaret før end Gud kaldede Højstbemælte Voris Sl: Her Fader fra dette Jordiske til sit ævige

Himmelske Rige og æris Krone, og Gud da, som er alle Kongers Konge, hafde sat Os paa den Kongelig Arve-Stoel og Throne, have Vi af Christelig og Kongelig Iver til Rets og Retfærdigheds Befordring, Fremgang og Bestyrkelse iblant vore kiere Undersaatter her i Riget ved nogle af voris Raad og Betiente med Flid ladet igiennemsee, og endelig selv givet voris Allernaadigste Slutning paa alt hvis som for billigt eller fornøden kand have været eragtet derudj enten at tilsette, forandre, eller fratage; Og er særdelis udelat, først alt hvis som ikke kunde beqvemme sig med voris Kongelig Souveraine Arve-Regærings Ret; Dernæst er og udelat hvis som hidindtil er befundet at have foraarsaget baade formedelst Meeneederj stor Guds Fortørnelse, saa vel som formedelst vitløftige og langvarige Processer stor Bekostning og Armod hos Undersaatterne, og dog hverken Sandhed ved de Midler, eller slig Lovens Maade, at være kommen for Lyset, langt mindre den Nødlidendis til sin Ret. For det tredie er ogsaa af denne Lovbog udelat alt hvis Politien egentlig vedkommer, hvorom ingen saa stadige Love eller Anordninger kand giøris, som jo efter Tidernis Lejlighed een eller anden Forandring kunde behøve, hvorfor Vj slige foranderlige Love og Anordninger (som Ubrødeligen dog alligevel skal holdis, indtil anderledis allernaadigst vorder anordnet) i een sær Bog, Politie-Ordning kaldet, ville lade forfatte, og ikke ville have dennem indførte eller beblandede med denne Lov, som i vort Rige Danmark udj stetzvarendis Brug herefter skal forblive.

Endelig eftersom Loven bør at være skikket efter hver Mands Tarv, lige billig og lige taalig for alle, saa at ingen ved Loven enten nyder nogen Fordeel, eller tager Skade frem for andre, saa er og udelat alt hvis i saa Maader nogen frem for andre sig enten til Fordeel eller Skade, hvad heller det maatte bestaa i blotte Ord, eller i Gierningen, selv kunde tilegne. Hvis ellers Privilegier og Friheder, som Loven, Recesserne og een Deel Forordninger tilforn ikkun tilegnede dennem, hvis Forfædre i Begyndelsen med deris Dyd og Tieniste for Riget og Fædernelandet deslige Privilegier hafde forhvervet, derom have Vj, for at opmuntre alle til Dyd, paa sine Tider og Stæder gjort saadan allernaadigst Anordning, at forbemælte Privilegier og Friheder skal strekke sig til alle vore kiere og tro Undersaatter i Almindelighed saaledis, at alle de, som formedelst deris Dyd og Dygtighed af Os til noget Embede, eller Forretning, hvoraf de selv kand have nogen Ære og Berømmelse, vorde bestilte og antagne, alle foromrørte Privilegier, Friheder, ære og Værdigheder nyde; Og er saaledis dette vigtige Verk ved Guds naadige Bistand og efter lang Ynske nu fuldfærdiget og kommet til den Ende, at det efter voris allernaadigste Befalning er vordet trykt, hvormed Vi alle forrige Love, Ordinantzer, Recesser og Forordninger, saa vit de her ikke findis indførte, ville gandske have ophævede, og ej i nogen Maade tillade, at, saa som de til ævig Tid bør at være magtisløse og uden nogen Brug, de da efter denne Dag enten af Parterne i nogen Rettergang maa brugis, eller af Dommerne i forrefaldende Sager anseeis; Ti byde Vi og alvorligen befale alle og een hver, i hvo de og ere, som bygge og boe udj vort Rige Danmark, eller derudj noget Gods eje, eller sig der opholde, at de rette sig efter alt hvis her staa skrevet i denne Lovbog, saa fremt de ville undgaa den Straf, som i den sat er, og ikke have forbrut al Kongelig Hyldest og Naade. Særdelis strengeligen befalis Dommerne og alle, som dømme skulle, at de udj alle Sager, som dennem forrekomme, denne Lov som een Rettesnor følge, og derefter retsindeligen kiende og Dom afsige uden nogen Anseelse til Vold, Magt, Højhed, Frændskab, Venskab, Had eller Avind, og hielpe hver Mand til Rette, den Ringe og Fattige saa vel som den Høje og Rige, Indlændiske og Udlændiske, og med deris Domme frelse alle dem, som med Vold tvingis, særdelis fattige Enker og faderløse Børn, paa det at Sandhed, Retfærdighed og Fred maa boe i Landet, og den retfærdige og højeste Dommeris Naade og Miskundhed maa styrkis og formeeris over voris Kongelige Arve-Huus, voris Arve-Riger og Undersaatter til bestandig Velstand med timelig og ævig Velsignelse. Givet paa vort Slot Kiøbenhavn den Femtende Aprilis Aar efter Christi Fødsel Et Tusind Sex Hundrede Firesindstve og Tre, Voris Regærings Fiortende.

Første Bog,

Om Retten og Rettens Personer.

I. Capitel

Om den Lydighed mand Lovgiveren og Loven skyldig er.

1. [1-1-1] Kongen er efter Konge-Loven, saa som Konge-Dømmets rette u-foranderlig Grundvolds Lov, Sine Rigers og Landes Danmarkis og Norgis Enevolds Arve-Konge og Herre, og alleene haver høyeste Magt og Myndighed til at gjøre Love og Forordninger efter sin gode Villie og Velbehag, at forklare, forandre, formeere, formindske, ja og slet at ophæve forrige af hannem selv eller hans For Fædre udgivne Love, saa og at undtage hvad og hvem hannem lyster ud af Lovens almindelige Befalning. Hand haver og eene Høyeste Magt og Myndighed at isette og afsette alle Betiente, Høye og Lave, være sig hvad Navn og Titel de have kunde, efter sin egen fri Villie og Tykke, saa at alle Embeder og Bestillinger, i hvad Myndighed de have, skal af Kongens Enevolds Magt, saasom af een Kilde have sin første Oprindelse; Kongen haver og eene Høyeste Magt over ald Clericiet, fra den Høyeste til den Laveste, at beskikke og anordne ald Kirke og Gudstieniste, Moder, Sammenkomst og Forsamlinger om Religions-Sager efter Guds Ord og den Augsburgiske Confession, naar Hand det raadeligt eragter, at byde og forbyde; Hand haver og eene Vaabens og Væbnings Magt, at føre Krig, slutte og ophæve Forbund med hvem, og naar Hand det got befinder, Told og anden Contribution at paalegge; Korteligen at sige: Kongen eene haver Magt at bruge alle Jura Majestatis og Regalier, hvad Navn de og have kunde; hvorfor og alle Kongens Undersaatter, i hvad Stand og Høyhed de og ere, som boe, eller Stæd at boe paa Eye og have i hans Arve-Riger og Lande med alle deris Tyende, Folk og Tienere, skulle som ærlige Arve-Undersaatter holde og agte Kongen for det ypperste og Høyeste Hoved her paa Jorden over alle Menniskelige Love, og der ingen anden Hoved eller Dommere kiender over sig, enten i Geistlige eller Verdslige Sager uden Gud alleene, og derfor være Kongen, som gjør dennem alle Fred, og ved sin Lov og Regimente Styrer og Verger Rigerne og Landene, hørige, lydige, underdanige, hulde og troe, og søge og forfremme Kongens Gavn, Skade og Afbrek af yderste Formue afvende, og tiene hannem troligen med Liv og Gods, og med Eed være forbundne imod alle og een hver, hvem det være kunde, Indlændiske eller Udlændiske, som imod Kongens Enevolds Magt og Arve-Rettighed skulle vilde handle eller tale, Saadant at forsvare under Livs, Blods, Æris, og Godsis fortabelse, og at fra saadan deris Pligt og Skyldighed ingen Venskab eller Fiendskab, Frygt eller Fare, Had, Avind, eller nogen menniskelig List og Paafund i ringeste Maade skal dennem afvende.

2. [1-1-2] Den Lov, som Kongen giver, maa ingen Mand aftage eller forandre.

3. [1-1-3] Ingen maa tage sig selv ret, men een hver skal tale og deele sig til Rette.

4. [1-1-4] Ingen skal Dømme imod den Lov, som Kongen giver, men efter den skal Landet Dømmis og Rettis.

5. [1-1-5] Kongens Undersaatter og alle de, som i Kongens Riger og Lande sig opholde, eller handle, skulle rette sig efter Kongens Lov, Befalninger og Forordninger; Og skulle Kongens Befalnings-Mænd og alle, som noget Embede af Kongen er betroet, efter deris Eeds og Embedis Pligt alvorligen holde der over, at Kongens Lov og hvis af Kongen budet er, bliver i alle maader med allerunderdanigste Lydighed efterkommet. Men hvis nogen herudi findis forsømmelig, saa fremt det bevisis, at det hannem videndis været haver, og Hand ellers ingen lovlig undskyldning haver, da er det Kongens Fiskals Embede, baade den, som sig forgrebet

haver, saa og den, som sit Embedis Pligt at efterkomme forsømt haver, at søge og tiltale efter Loven, og over hannem hænde Dom paa hans Embede, og paa hans Gods og Penge efter hans Formue, og efter Sagens befundne Beskaffenhed.

6. [1-1-6] Giver Kongen nogen Befalning ud til een eller anden, og hand den ikke med allerunderdanigste Lydighed efterkommer, saa fremt det staar i hans Magt (hvor om hand strax bør at gjøre til Kongen sin allerunderdanigste Erklæring) da skal hand derfor af Kongens Fiskal tiltalis, og om hand noget Embede, Geistlig eller Verdslig, haver, bør hand det efter Dom at have forbrut, og hvis hand intet haver, da at straffis paa sin Formue efter Sagens Beskaffenhed.

II. Cap:

Om Værneting.

1. [1-2-1] Printzerne og Printzesserne af Blodet skulle for ingen Underdommere svare, men deris første og siste Dommere skal Kongen være, eller hvem hand særdelis dertil forordner.

2. [1-2-2] Kongernis naturlige Børn skulle ey søgis for andre Dommere, end for dem, som af Kongen dertil beskikkede vorde.

3. [1-2-3] Ingen skal dragis fra sit Værneting, undtagen i de Tilfælde, som her efter ommældis; Ey heller maa nogen skyde sig fra sit Værneting, eller fra den Over Ret, som Værnetinget er under, førend Dom paa begge Stæder gangen er; Thi alle Sager, som bør at forfølgis til Værneting, de skulle først did stævnis, og Dom der tagis beskreven, og naar nogen ey vil nøyes med den Dom, da skal hand stævne Dommeren og de Vedkommende med samme Dom for den forordnede Overdommere, og der tage Dom i lige maade for sig beskreven.

4. [1-2-4] Alle og een hver, som ikke haver noget Embede, der henhører til noget sær Retterting, skulle svare til det Herrets Birke- eller Bye-Ting, som de boe og holde dug og disk, eller sig opholde udi.

5. [1-2-5] Alle Sager Kongens Indkomster angaaende skulle lige for Kongens Kammer-Collegio indkomme, hvorfra og ingen, af hvad Stand hand og er, og enten hand er Hovedmand eller Forlover, maa i fornævnte Sager sig undslaa, eller skyde sig til sit Værneting, men bør efter Kammer-Collegii Stævning der at møde og Dom lide.

6. [1-2-6] Kongens Betiente, som i Rangen nævnis, og ere eller have været i virkelig Tieniste, og boe i Kiøbenhavn, og ikke have sær Privilegier eller nogen anden Bestilling, som staar under anden Ret, og de til den vilde eller skulle svare, de, deris Hustruer, Enker og Børn, skulle svare til Kongens Hof Ret, undtagen i Livs og Ære-Sager, eller og det angaar Huuse og Gaarde i Kiøbstæderne, eller Jord og Eyendom paa Landet, eller nogen borgerlig Brug og Handel.

7. [1-2-7] Til Kongens Borg Ret skulle svare alle Kongens Betiente i Collegierne, som boe i Kiøbenhavn, og ikke nævnis i Rangen, med deris Hustruer, Enker og Børn; I lige maade de, som virkelig tiene i Kongens Hof, og ellers ikke nævnis i Rangen, som alle Hof-Officianter, Trompettere, Lakeier, Stald-, Jagt- og andre deslige Betiente; Item alle deris Betiente og Tienistefolk, som i Rangen ere: Saa skulle og alle Kongens Handverksfolk, som boe i Kiøbenhavn, og ingen Borgerlig Næring bruge, svare under Borg Retten.

8. [1-2-8] Kongens Betiente, enten de i Rangen nævnis eller ikke, som ikke boe i Kiøbenhavn, svare for den Stæds Dommere, hvor de boe, undtagen Sagen deris Bestillinger angaar.
9. [1-2-9] Kongens Krigs- og Skibs-Officerer, Værvede Soldater, Holms- og Arsenal-Betiente skulle søgis for Krigs-Admiralitets- og Arsenal-Retten i de Sager, som angaa deris Bestillinger, Liv, Ære, Besoldning, Gevær og Gields Fordring; Men paa alle deris andre Sager skal den Byes eller Stæds Dommere dømme, hvor de boe eller sig opholde, saa de i alle maader skal være Lands Loven undergivne.
10. [1-2-10] Soldater, som paa Landet udskrivis, imens de sig hos Lægsfolkene opholde, skulle svare til Herrets- eller Birke-Ting; men naar de komme under Fanen at staa, svare de, som om værvede Soldater sagt er.
11. [1-2-11] Adelen, som ere de alleene, som for dem, deris Egtebørn og Afkom til Adelig Skiold og Hielm ere berettigede, være sig indlændiske, eller udlændiske, som enten ere af Kongen naturalizerede, eller betiene nogen Bestilling i Rangen; Item lige med Adelen Privilegerede skulle i Livs og Ære-Sager søgis for Kongens højeste Ret, med mindre de tiene under militien til Lands eller Vands, da det med dem efter den 9. Art: skal forholdis; Undtagne de højeste Officerer, som skulle i Livs og Ære-Sager søgis for Kongens højeste Ret.
12. [1-2-12] Grever og Friherrer, som ere de alleene, som ere af Kongen dertil ophøjede, eller fremmede naturalizerede, skulle lige for Kongens højeste Ret indstævnis; Dog udi de Sager, hvor først anden Oplysning udkrævis, forordner Kongen dem Commissarier.
13. [1-2-13] Superintendenterne tiltalis for Kongens højeste Ret, om de sig i deris Embede forsee, eller falde i nogen aabenbarlig syndig last eller Ketterie. I andre verdslige sager svare de til den Ret, som andre lærde Folk og Geistlige svare til.
14. [1-2-14] Professores i det Kongelig Universitet i Kiøbenhavn, Studiosi, Universitetets Betiente, saa og lærde Mænd, som boe i Kiøbenhavn, og ere i Universitetets Matrikel indskrevne, og ey have nogen anden Bestilling, de, deris Enker og Tienistefolk svare til Consistorium i alle Sager, Drabs Sager undtagne, hvorpaa at dømme Stadens Øvrighed tilkommer.
15. [1-2-15] Lectores og Professores hos Dom-Kirkerne og i Gymnasiis, Præster, Dægne, Substituter og Skole-Betiente, saa og Lærde Folk, som ingen Bestillinger have, skulle i Geistlige Sager søgis for Herrets Provsten og Provstemode, men om Eyendom, Jord, Ager, eng og Skov, Gield og andre Verdslige Sager, skulle de svare til Herrets- Birke-eller Bye-Ting og Landsting; Dog hvis Sager, som for Provsten strax i mindelighed bileggis kand, de bør ey for nogen Verdslige Dommere at indkomme, saa fremt Sagen ikke er criminel eller Kongens Interesse angaar; Thi naar de for nogen stor Last ere dømte fra deris Embeder, eller blive befundne i nogen Halsløs Gierning, da haver den Verdslige Øvrighed sin Ret imod dennem, ligesom imod andre, der sligt begaa.
16. [1-2-16] Hvis Sager imellem Præst eller Dægn og Sognefolket, som henge af Kirkens Myndighed, forefalde, paa dennem dømmis af Herrets Provsten, eller henvisis til Provstemode.
17. [1-2-17] I Egteskabs Sager skulle Stigternis Befalningsmænd, hver i sit Stigt, dømme med de Lærde Mænd, eller Sognepræster, som næst ved dennem boende ere.

18. [1-2-18] Dersom Trette falder om Jord, Huus, Ejendom og Markeskiel, da holdis det for Værneting, under hvilket Ejendommen, som Tretten reiser sig af, er beliggendes, om end skiønt den, som for Sagen er, andenstæds boer, eller sig opholder, men Kald og Varsel givis til hans Boepæl.

19. [1-2-19] Dersom nogen i Bye, Birk, eller Herret, boendis haver at tiltale den, som uden samme Bye, Birk eller Herret, boendis er, for Vold, Hærverk, Ran, Skiildsord, som i Byen, Birket, eller Herredet, begangen er, enten hand der tilstæde er, eller ikke, saa og for vitterlig Gield, som i Byen, Birket, eller Herredet, efter egen Forskrivelse skal betalís, eller anden saadan Anfordring, som mand sig til det Stæd at efterkomme haver tilforbundet, saa fremt hand personlig der findis, da maa Sagsøgeren samme sin Vederpart saa frit efter lovlíg given Varsel til den Byes- Birkes- eller Herrets-Ting, hvor Sagen sig begivet haver, eller hand sig tilforbundet haver, tiltale og forfølge, som det Vederpartens eget Værneting var.

20. [1-2-20] Haver nogen forpligtet sig med Haand og Segl, eller og for Retten vedtaget, at svare for nogen Ret, som ikke er hans Værneting, da bør hand for samme Ret at møde og der Dom lide.

21. [1-2-21] Haver nogen haft noget at forrestaa, som Formynderskab, Kirkers, Skolers, eller fattiges Forstanderskab, Kæmnerie, eller andre saadanne Bestillinger, da bør hand, eller hans Arvinger, der sammestæds at svare, og staa til Rette, hvor hand saadant antaget haver.

22. [1-2-22] Er og nogen ved endelig Dom tildømt bøder, eller andet, at legge fra sig, da bør hand paa det Stæd, som Dommen falden er, at lide tiltale, dersom hand ikke retter for sig.

23. [1-2-23] Tiltaler Indlændisk, eller Udlændisk, nogen til hans Værneting, da bør hand, eller hans Fuldmægtig, at svare til samme Ting, og stande sin Vederpart til rette, dersom Veder-Parten i samme Sag med Rette til hannem nogen Tiltale haver.

24. [1-2-24] Hvor som nogen gribis paa fersk Fod, eller siden nogen andenstæds antreffis for nogen Mißgierning, da gaaes derom paa det Stæd, som Gierningen skeet er, og dømmis af den Ret, saa vit Loven medfører, enddog det ikke er den paagrebnis Værneting; dog dersom nogen Rettets Betiente, eller Øvrighed lader nogen paagribe, som ellers staa under anden sær Ret i saadan Sag, som hand er greben for, da skulle de strax give den paagrebnis Øvrighed det tilkiende, og saafremt samme Øvrighed ved egne Betiente lader Fangen affordre, da skal hand være følgagtig, og derhos Vidnisbyrd, om nogle førte ere, tilstillis om hans Forseelse, at den Skyldige tilbørligen kand blive straffet. End affordris Fangen ikke det første mueligt er, da gaaes der med hannem efter Loven paa det Stæd, som hand greben er.

25. [1-2-25] Til Vidnisbyrd at paahøre bør den, som der til stævnis, at møde til det Ting, som Vidnerne skulle afleggis, enddog det ikke er hans Værneting.

26. [1-2-26] Haver nogen adskillige Værne-Ting, da maa Sagsøgeren udvælge, hvilket af samme Værneting hand vil søge sin Vederpart for, og bør den, som for Sagen er, der at svare til Sagens Uddrag, med saa skiel, at hand der selv holder dug og disk, naar hand første gang kaldes.

27. [1-2-27] Stævnis nogen, hvis Værneting ey egentlig vidis, til nogen Ret, som hand vil skyde sig fra, og hand hverken Varsels-mændene strax, ey heller Dommeren første Tingdag tilkiende giver, og skielligen beviser, hvilket hans rette Værneting er, da blive Sagsøgeren ved den Ret, som hand haver hannem

Stævnet til, og den, som for Sagen er, bør der at svare, og Dom lide, med hvis efter Loven paafølger, om hand ikke Dommen efterkommer.

III. Cap:

Hvor og naar Ting og Rettergang skal holdis, og hvad der skal handlis.

1. [1-3-1] Byting skal holdis af Byfogden offentlig, og ikke paa Raadhuus inden lukte Døre.
2. [1-3-2] Herrets- eller Birke-Ting maa ey være i Landsbyerne, men paa andre belejlige Stæder.
3. [1-3-3] Hvo som ved Tinge bygger, eller bygge lader noget Kroehuus, eller Hytte, der Øl, eller anden slags Drikke at udtappe, miste hvis Drikkevarer hand med sig haver, og der foruden bøde tyve Lod Sølv til Herskabet.
4. [1-3-4] Ingen Rettergang maa holdis paa hellige Dage, eller de tre næste Dage for Paaskedag, eller fra Jule Dag til Hellig Tre Kongers Dag; Men saa fremt Rettergangens visse Tingdag, som siette Uges, eller deslige, indfalder paa een hellig Dag, eller paa de Dage, som her ommælt er, da skal næste Søgnedag holdis for rette Ting-Dag og Tægte-Dag.
5. [1-3-5] Herrets- Birke- og By-Ting og andre ordinarie Under Retter skulle sættis om Sommeren til otte Slet, og om Vinteren til nj Slet, og holdis een gang om Ugen paa de Dage, som sædvanligt er.
6. [1-3-6] Alle Landsting skulle holdis om Onsdagen, eller, om da hellig Dag indfalder, paa næste Søgnedag derefter, een gang hver maanet i det mindste, med mindre Fornødenhed det udkræver, da een gang hver fiortende Dag. De skulle settis om Sommeren ved syv Slet, og om Vinteren ved otte Slet.
7. [1-3-7] Paa Tingene skulle først læsis hvis Kongelige Forordninger, eller Befalninger, blive fremskikkede, og befalede at læsis; Dernæst Kiøbe Contracter, og Skiøder, Mageskiffte- Gave- og Pante-Breve, Afkald, og andet deslige; Og skulle de, som til Tingene komme med saadanne breve at lade læse og paaskrive, advare Rettens Betiente, før end Retten settis, eller det første at den er sat, at de med saadanne breve ere ankomne, paa det de paa een Dag og Tid kunde samtligen, om de flere ere, blive lydeligen læste og paaskrevne. Derefter skal Kongens Sager først forretagis, og siden andris uden ophold.
8. [1-3-8] I Egteskabs Sager dømmis paa de fire Tamperdage om Aaret.
9. [1-3-9] Provstemode i Sædland holdis i Roeskild; 1. Onsdagen efter Dominicam primam Trinitatis. 2. Anden Dag Dionysii, saa fremt den ikke indfalder paa een Løverdag; Thi da holdis det om Mandagen der næst efter.
10. [1-3-10] I Riber Stigt. 1. I Ribe tre Dage næst for St. Hans dag om Tamperdags Tider. 2. I Varde tre Dage for Tamperdagen, som indfalder næst for Jul.
11. [1-3-11] I Aalborg Stigt i Hiøring. 1. Philippi Jacobi Dag. 2. Ægidii Dag.
12. [1-3-12] I Fyens Stigt, for Fyen, Langeland, Alsøe og Arrøe, i Odense 1. Næste Onsdag efter Dominicam Qvasi modo geniti. 2. Næste Onsdag for Dionysii. For Lolland og Falster i Maribo Onsdagen næst efter Dominicam secundam Trinitatis.

13. [1-3-13] I Viborg Stigt i Viborg. 1. Onsdagen efter Dominicam Qvasi modo geniti. 2. Onsdagen efter Mauritii.

14. [1-3-14] I Aarhus Stigt i Aarhus. 1. Onsdagen efter Philippi Jacobi. 2. Onsdagen efter Dionysii.

15. [1-3-15] Kongens høyeste Ret holdis ordinarie een gang om Aaret paa den Tid og det Stæd, som Kongen paabyder, og skulle først alle Norske Sager, som did ere nedstævne, Dernæst Jydske, siden Fynske og Smaalandske, der efter Sædlandske, forretagis.

16. [1-3-16] Parterne, hvis Sager ere opslagte til at høris for Kongens høyeste Ret, skulle om Mandagen, Tisdagen, Onsdagen, Torsdagen og Løverdagen til sex slet om morgenen, og om Fredagen til tolv slet være tilstæde; Og hvis de, eller nogen paa deris Vegne ikke kommer frem, naar de paaraabis, skulle de strax, og før end de siden til Rettergang maa Stædis med deris Sager, udgive firesindstyve Lod Sølv, hvilket i Protocollen af Secretererne skal antegnis; Men indstille de sig ikke, inden den Provincies Sager, som deris Sager høre til, have ende, da gaaes derom, som her efter i det fjerde Cap: 33. Art: formældis.

IV. Cap:

Om Stævnemaal, Kald og Varsel, og Opsettelse.

1. [1-4-1] Ingen Rettergang maa stædis imod nogen, eller Vidnisbyrd føris, eller Tingsvidne udstædis til Tinge, eller for nogen Ret, eller Mænds opkrævelse, eller nogen besigtelse, Syn, eller Granskning, at skee, uden den, hvis enten Gods, Ære, eller Liv, det paagielder, er lovligen dertil kaldet, eller og er selv til Vedermaals Ting, og ikke undskylder sig, at hand ikke haver faaet lovlig Kald og Varsel.

2. [1-4-2] Sagsøgeren skal stævne den, som for Sagen er, og andre Vedkommende, med to Mænd, før Soel gaar ned, for deris Boepæl, i hvad Ting og Ret de og stævnis til, enten muntlig, eller skriftlig.

3. [1-4-3] De, som muntlig Kald og Varsel givet have, skulle selv komme til Hiemtinget, og vidne med Eed og oprakte Fingre, at de hannem, som tiltalis, lovligen stævnet have, og enten selv med hannem muntlig talt have, eller med hans Folk, eller med andre, som tilstæde vare, og skulle deris Navne, som stævnet have, hvem de ere, og hvor de sig opholde, i Tingbogen indfør. Naar Kaldsædelen er skreven af Sagsøgeren selv, skal det i lige maade med Kaldsmændene forholdis.

4. [1-4-4] De, som forkynde skriftlig Kaldsædel, eller Stævning, som under Rettens Segl er udstædt, skulle forkynde den i dens, som Stævnis, eller hans Folkis, eller andris paahør, som der kunde være nærværende, og enten dennem een Udskrift deraf levere, eller give dennem saa lang Tid, at de kunde lade den udskrive, om de det begære: Og hvis de selv ey vilde, eller kunde skrive paa den, da skulle de, som den forkyndet have, der paa skrive med deris Navne under, og hvem de ere, og hvor de sig opholde tillige med deris Navne, som vare nærværende, der Stævningen blev forkyndet; Hvilken Stævning saaledis paaskreven skal for Retten fremleggis, læsis og paaskrivis.

5. [1-4-5] I Kald og Varsel, enten det skeer muntlig, eller skriftlig, skal Sagen, saa fremt Processen skal holdis lovlig, nævnis, hvorfor mand stævnis, saa og een vis Dag og et vist Ting, hvortil mand stævnis, og ikke til flere paa een gang; Og gielder samme Kald og Varsel i sex Uger i de poster Varsel er givet for; Dog at Varselsmændene møde til første Ting, og afhiemle, hvad de til hver Ting have givet Varsel for, og det i

Tingbogen Stykkeviis indføris, og efterfølgende Tingdage lydeligen oplæsis. Er det skriftlig Stævning, da skal den for Retten hver Tingdag læsis og paaskrivis.

6. [1-4-6] Hvis nogen overbevisis usandfærdeligen, enten med muntlig, eller skriftlig, Stævnings forkyndelse at have omgaaet, straffis ligesom falske Vidne.

7. [1-4-7] Til Herrets- Birke- og Bye-ting givis muntlig, eller ved skriftlig Kaldsædel, otte Dagens Varsel, om den, der Stævnis, boer, eller opholder sig, i det Herret, Birk, eller Bye, som Tinget holdis udi.

8. [1-4-8] Fiorten Dagens Varsel givis hannem, om hand er uden Herredet, Birket, eller Byen, og i Provincien.

9. [1-4-9] Sex Ugers Varsel givis hannem, om hand er uden Provincien, og i Riget.

10. [1-4-10] Haver hand ingen Boepæl i Riget, og ikke vil lade sig finde, da givis hannem sex Ugers Varsel der, som hand sist Boepæl, eller Tilhold, haft haver, og sex Ugers Varsel tillige til Landstinget.

11. [1-4-11] Kald og Varsel til Indførsel i een afdødis Gods, som ej Arvinger haver, eller efter hvilken Arv og Gield ej er Vedgaaen, givis paa samme maade.

12. [1-4-12] Er den, som Stævnis, uden Rjget, eller ikke vidis, hvor hand er, da givis hannem Varsel paa samme Stæder, som nu sagt er, inden Aarets Udgang at møde, og svare.

13. [1-4-13] Haver nogen ingen Boepæl i Riget, og Trette er om Markeskiel, da givis hans Bonde, som paa Boligen og Grunden boer, der, som Tretten falder, otte Dagens Varsel.

14. [1-4-14] Naar Reeb begæris paa Mark, Skov, eller Ejendom, da skal Kald og Varsel givis, ikke alleeniste til Ejermændene, men end og til alle de Mænd, som ere i den Bye boende, som samme Ejendom tilligger, at de ere hos, naar noget dermed forrettagis skal.

15. [1-4-15] Udi Uskifte imellem Arvinger, eller Creditorer, Ejendoms Tretter er mand ej pligtig til at Stævne andre, end dennem, som Ejendommen bruge, og den i Haand og Hævd have.

16. [1-4-16] For Afpløjning, eller Afslæt, givis den Kald og Varsel, som Skaden giort haver, og ikke hans Jorddrot.

17. [1-4-17] Reiser nogen bort, efter at hannem lovlig Kald og Varsel given er, enten uden Provincien, eller Rjget, da forfølgis den Sag, som hand haver faaet Varsel for, lige saa fult, som hand var til Stæde, dersom Sagsøgeren ikke hviler med Processen, men Sagen uden Ophold fra Ting til andet forfølger; Lader Sagsøgeren tre Ting overgange, at hand ey forfølger Sagen, siden hand haver kaldet sin Vederpart til et Ting, da maa Vederparten fare af Land og Rige, saasom hand ej var kaldet med alle.

18. [1-4-18] Siger nogen paa dens Vegne, som Stævnet er, at hand var reist af Provincien, eller Riget, før end hand blev kaldet, da skal den, som det siger, det lovligen bevise.

19. [1-4-19] Søgis nogen for Jordskyld, Husleje eller deslige Afgift af nogen Gaard, eller Hus, da holdis samme Stæd for Boepæl, om endskønt den, som for Sagen er, ikke boer der; Dog at hand kaldis og stævnis til saadan Tid, som tilforn ommælt er, om hand er uden Byen, Provincien, eller Riget.

20. [1-4-20] Døer nogen, som ikke haver gjort Rigtighed for hvis hand hafde at forrestaa, i mens hand levede, saa som Formynderskab, Fattigis Forstanderskab, Kirkevægerj, Kæmnerj, og deslige, da givis hans Arvinger Kald og Varsel i Sterfboen, naar de tiltalis for at gjøre Rigtighed.
21. [1-4-21] Giver mand een Procurator, eller anden Mand, fuldmagt nogen Sag at forfølge, da staar det Kald og Varsel for fulde, som Fuldmægtigen i den Sag givis af Vederparten, ligesom Hovedmanden selv Varsel bekommet hafde.
22. [1-4-22] Stævninger til Landsting udstædis under Landstings Skrivers Haand, og Landstings Segl, og forkyndis paa den maade, som tilforn sagt er, ved tvende Mænd, ottende Dagen, før Landsting holdis, for dens Boepæl, som Stævnis, enten hand er i Herredet og Byen, eller uden; Enten i, eller uden, Provincien; Enten i, eller uden, Riget; Saa fremt hand ellers tilforn lovlig Varsel til Hiemtinget haver bekommet, og Hiemtingsdommen inden tre Uger indstævnis.
23. [1-4-23] Lader Sagsøgeren tre Uger gaa forbi, efter at Hiemtingsdommen er afsagt, før end hand tager Landstings Stævning, og den, som for Sagen er, imidlertid reiser bort, da skal det med Stævningens Forkyndelse og Tiden saa forholdis, som tilforn om Hiemtings Kald og Varsel mældet er.
24. [1-4-24] Opsettelse skulle skee med begge Parters samtykke, eller og, naar Dommeren for lovlig forfald ey kand være til Stæde; Opsettelsen givis dog ikke beskrevet, med mindre det af Parterne begæris, Men i det Stæd skrivis paa Stævningen af Skriversen, til hvilken Tid Sagen er opsat; Hvilket og i Tingbogen skal antegnis tillige med dens Navn, som med Stævningen fremkommer, og med deris Navne, som Stævnis, een hver til efterretning, som det begærer at vide.
25. [1-4-25] Landstings Stævningen med samme Paaskrift, skal paa tilbørlig Stæd til Herrets- Birke- eller Bye-ting forkyndis, og paaskrivis, og derhos bevisis, at den indstævnte Hovedmand, som Sagen meest angaar, Gienpart der af haver været tilbuden, og bør hannem der paa Hiemtinget Gienpart af forskrevne Stævning med sin Paaskrift at tilbydis, og, om det begæris, tillstillis.
26. [1-4-26] Naar nogen Stævning paa Landstinget forreleggis, som tilforn haver været læst, og paaskreven, og siden befindis at være forandret, da skulle Landsdommerne strax kiende derpaa, og tilkiende den Skyldige, hvad Straf hand, som Rettens forvildere, bør at lide.
27. [1-4-27] Ingen Stævning til Kongens Almindelig Højeste Ret i de Sager, som i Danmark dømt ere, maa udstædis kortere, end sex Uger for Tiden, som den er paabuden, med mindre Dommeren, eller Skriversen, forsetligviis Retten at Spilde, med Dommen, som indstævnis, at udstæde videre, end tilbørligt er, haver opholdt. I saadan Tilfald Stædis end og efter Tiden Stævning. Begæris ellers Stævning over Domme kort for den paabuden højeste Ret, da givis den ud til den, som næst derefter vorder paabuden. I de Sager, som i Norge dømt ere, skal Stævningen tagis et fierding Aar for Tiden, som højeste Ret er paabuden.
28. [1-4-28] Kongens Stævning til højeste Ret skal og forkyndis paa den maade, som tilforn om skriftlig Stævning sagt er, i Norge to Maaneder for Tiden, som højeste Ret er paabuden; Men i Danmark, i Sædland otte Dage, i Fyen og Smaalandene fiorten Dage, og i Jydland tre Uger før; Vil hand, som Stævnis, ikke lade sig finde, og er dog inden Landet, da skal Stævningensmændene læse, og forkynde Stævningen for hans Boepæl med Vidnisbyrd trende sinde, og to Dage imellem hver, og give det hans Folk tilkiende, saa mange de kand komme i tale med, og da stande det for fulde.

29. [1-4-29] Vil mand lade Stævningen til Herrets- Birke- eller Bye-Ting forkynde over hannem, som ikke haver vildet ladet sig finde, da skal hand tre gange paaraabis, før end Stævningen læsis, og da staar det for fulde.

30. [1-4-30] Befindis nogen lovlig stævnet muntlig, eller skriftlig, og hverken hand selv, eller hans Fuldmægtig, møder for sin tilbørlig Under- eller Over-Dommere, uden hand haver lovlig forfald, og det nøjagtig beviser, da leggis hannem af Dommeren Lavdag for, dog ikke over fiorten Dage, til hvilken hand bør at møde, og, hvis hand da ikke vil møde, da skal Dommeren efter fremlagte Breve og Bevisligheder i Sagen dømmes, hvor efter og Exsecution maa skee, og hand for motvillig udeblivelse have Skade for Hiemgiæld.

31. [1-4-31] End er hand stævnet for Kongens højeste Ret, og ikke selv, eller hans Fuldmægtig, møder, da dømmis i Sagen efter dens Beskaffenhed, og hand efter Dommens Indhold at lide, med mindre lovligen Bevisis, at hand i saadan Forfald haver været, at hand hverken selv haver kundet mødt, eller fremskikket sin Fuldmægtig.

32. [1-4-32] Men hvo, som Stævner anden for nogen Over-Dommere, og dog hverken selv, eller hans Fuldmægtig, eller hans lovlig forfald, møder, da haver hand tabt Sagen, til hand Stævner lovligen igien, og der foruden skal hand give sin Vederpart hans bevislig Kost og Tæring.

33. [1-4-33] End haver hand stævnet for Kongens højeste Ret, og ikke møder, inden den Provincies Sager, som hans Sag hører til, have Ende, da bør hand ikke aleeniste at igiengive sin Vederpart, som møder, og byder sig i Rette, den billig paa Processen anvente Bekostning med bevislig Kost og Tæring, men og aldeelis have tabt Sagen, og ikke videre tilstædis paa den at tale; Men dersom hand indleverer sin tagen Stævning i rette Tid i Kongens Cancellie med sin Vederpartis skriftlig Samtykke, og Vederparten ikke vil Sagen videre udføre, da bør hand derfor fri at være.

34. [1-4-34] Kald og Varsel giøris ikke fornøden, naar nogen til Ting vil lade læse sine Skiøder, Mageskifte-Gave- eller Pantebreve, eller Afkald, eller deslige: Ej heller for Godsis Opbydelse, Arvs og Giølds fragaaelse, Beslag paa Gods, eller Person, eller for Skudsmaal.

V. Cap:

Om Dommere.

1. [1-5-1] Dommere skulle være vederhæftige og Uberygtede Dannemænd, som skulle skikke hver Mand Lov og Ret uden vild, efter den Eed de Kongen soret have, som her efter bag i Lovbogen findis indført.

2. [1-5-2] Ingen Dommere, som paa sit ærlige Navn og Rygte til Ting søgis, og tiltalis, maa besidde Retten, før end hand derfor er enten lovligen erklæret, eller ved Dom frikient.

3. [1-5-3] Giver nogen Dommere een Uretfærdig Dom ud, og det skeer, fordi hand er ikke ret undervist i Sagen, eller og Sagen er hannem Vrangt forredragen, eller og hand haver det giort af Vanvittighed, da skal hand igiengive den, som hand med sin Dom Uret giort haver, hvis bevislig Skade, Kost og Tæring, hand derpaa lidt og giort haver; Kand det og bevisis, at Dommeren haver taget Gunst, Gave, Vild, eller Frændskab for Retten, eller Sagen findis saa klar, at det ikke kand regnis for Vanvittighed, eller Vrang Undervisning, da

skal hand derfor afsettis, og ej sidde meere i Dommers Stæd, og bøde imod den forurettede Skaden igien, være sig Gods, Liv, eller Ære, og Kongen, hvis overbliver af hans Boeslod.

4. [1-5-4] Døer nogen Dommere, som for Uretfærdig Dom beskyldis, før end Sagen til Over-Dommeren indstævnis, eller der endelig paa hans Forseelse efter klar Bevislighed kient vorder, da svare hans Arvinger Skaden alleene, og skal det ej være den Afdødis Lempe for nær, som den, der ikke kand møde, og svare for sig.

5. [1-5-5] Det samme er og om Ridemænd, som ikke deris tog saaledis gjort have, som de burte.

6. [1-5-6] Ingen Dommere maa dømmе i de Sager, som hannem selv gielde paa; Men da skal i hans Stæd, om hand eene betiener Retten, een anden boesat og vederhæftig Dannemand af stædets Øvrighed, eller Herskab, dertil forordnis.

7. [1-5-7] Dommerne skulle Processerne, det meeste mueligt er, forkorte, og ikke tilstæde, at nogen med Kroglove og Unyttige Skudsmaal, eller saadan Rettens Spilde, Retten og dens Gænge opholder; Og naar nogen formeener sig at have tiltale til een anden for nogen Gield, Breve eller andet saadant, og hand af den Søgende begærer, at hand vil vise hannem hvis Bevisning hand derpaa haver til at forrekomme al Proces, og hand dog ikke sig dertil vil beqvemme, Men vil endelig have det til Proces, da, naar det kommer til Proces, enddog den Søgende der fremlegger sine Bevisninger, bør Dommeren dog at dømmе hannem til Omkostning for foraarsagede Proces og Vitløftighed.

8. [1-5-8] Dommerne skulle ikke Sagerne med Opsettelse forlænge, ej heller Magt have nogen Sag til Dom at optage længere, end i sex Uger, med mindre begge Parter det, enten begære, eller samtykke, eller nogen Slig nøjagtig og lovlig forfald haver, at hand ikke paa samme Tid kand møde. Opholde Dommerne nogen Sag længere, end forskrevet staar, uden lovlig forfald, da skulle de, saa tit og ofte det skeer, give to hundrede Lod Sølv til næst hosliggendis Hospital.

9. [1-5-9] Saa fremt og nogen Dommere nogen Mand med Ophold, eller Udflugt, Retten spilder, eller negter, eller og vegrer sig vidner at Stæde, forhøre, eller forhøre lade, eller forhindrer at givis beskreven, saa vit at skee bør med Rette, og saadan hans Ulempe af OverDommeren befindis, da skal hand ikke alleeniste forfriske den forurettede Sagen paa sin egen Bekostning, og stande hannem til Rette for hvis Skade hand der over lidt haver, men og, om hand ikke fældis paa sin Bestilling, have dog forbrut foruden Kost og Tæring trediesindstve Lod Sølv; Hvilke bøder saafremt hand ikke betaler inden sex Uger, efterat OverDommerens Dom gangen er, da skal hand ikke efter den Dag besidde den Ret, og skal der foruden staa den, som forurettet er, frit for, hos hannem udlæg, for samme bøder, med lovlig medfart at søge.

10. [1-5-10] Dog maa ingen Dommere give, eller udstæde, nogen vidne efter Ord, som falde i Rettergang, og ikke gielde Hovedsagen paa, eller nogen mands Ære og Lempe paarøre.

11. [1-5-11] Dersom den, der søgis og tiltalis, vil strax giørligen Rette for sig, da bør Dommeren over hannem ingen Lovmaal at tilstæde.

12. [1-5-12] Dommerne maa ingen Uendelige Domme udstæde med disse Ord: Uden det anderledis kand afbevisis, havis i minde, aftalis, forstaais, bevisis, og andre deslige Uendeligheder.

13. [1-5-13] De skulle Dommene under tyve Lod Sølvs Straf for Retten lydeligen afsige, og med tydelige og klare Ord give dennem fra sig beskrevne, saa derudi ikke kand giøris nogen Tvifl, hvormed nogens Ret kunde blive forhalet, og med begge Parternis Bevisninger, paa det, naar Sagerne komme ind for højere Ret, at mand da om deris Beskaffenhed af samme skriftlige Domme omstændeligen kand vorde underrettet.

14. [1-5-14] De skulle i alle Penge-Sager udtrykkeligen sette, hvor meget Hovedsum, Rente og Omkostning betalisk skal, og paa det de ikke med Udregning selv skulle besværis, maa de tilforordne Forstandige Dannemænd til at giøre Udregning og Liquidation i Parternis Nærværelse, hvilke Dannemænd skulle have for deris Umage, hvis af Dommerne dennem derfor billigen tillagt vorder.

15. [1-5-15] Naar de tildømme nogen til at giøre, eller efterkomme, noget, da skulle de hannem een vis Tid forelegge, inden hvilken hand skal Dommen fyldstgiøre, og sette een vis Straf hos, om hand det ikke efterkommer.

16. [1-5-16] De skulle Dommens Slutninger strax, efterat de ere afsagte, til Skrивeren levere, at de i Tingbogen, Raadstuebogen, eller Protocollen, strax kunde indskrivis, og Parterne, som Dommene begære beskrevne, dem uden Ophold bekomme.

17. [1-5-17] Ingen Herrets- eller Birke-Foged maa sig i nogen Kiøbstæd nedsette, eller boe uden Herredet, eller Birket, ej heller meere end et Herret, eller Birk, betiene.

18. [1-5-18] Herrets- og Birke-Fogder skulle nyde for deris Bestilling, hver een Gaard omtrent paa tj Tønder hart Korn qvit og frj for Landgielde, Ægt og Arbeide, og Skat; Paa samme maade skulle og Herrets- og Birke-Skrivere, hver nyde een Gaard omtrent paa sex Tønder, og intet videre nyde af Herrets- eller Birke-Bønder til aarlig Løn, uden hvis de af Arrilds Tid nydt have; Dog at det ikke overgaar een Skeppe Korn af hver heel Gaard.

19. [1-5-19] Naar nogen Misdædere skal dømmis fra sit Liv, eller nogen fra sin Ære, enten til Herrets- og Birke-Ting, eller til Bye-Ting i de Kiøbstæder, hvor Borgemester og Raad have Landstings Ret, da skal Fogden tage til sig de otte beste Tingmænd, og selv med dem under trediesindstyve Lod Sølvs bøder dømme til, eller fra, og ej tilnævne andre Domsmande derudi; Men i de Kiøbstæder, som svare under Landstinget, skulle Borgemester og Raad under deris trediesindstyve Lod Sølvs bøder side Dom med Byfogden, naar nogen skal dømmis fra Liv, eller Ære; og skal Dommen givis begge Parterne beskreven, om de den begære, under Fogdens og fornævnte hans Med-Domsmands Indsegle.

20. [1-5-20] Lands-Dommerne, og de, som nogen Over-Ret betiene, skulle uden nogen Forrevendning endelig kiende paa alle Underretters Domme, saavel som paa Sandemænds, og andris, der blive for deris Eed og Vidnisbyrd kaldede, deris Tog og Eeder, Gods, Ære, eller Liv, angieldende, som for dennem til Stadfæstelse, eller Underkiendelse, indstævnis, og dennem, hvad heller de beskyldis, eller ej, reise, eller fælde; Og maa de ej deris Domme paa de indstævnte Domme grunde; Men selv tage Sagerne og deris Beviser for sig, og derefter kiende og dømme, som de agte at forsvare. Landsdommerne skulle og kiende paa alle de Vidner, som til Grevernis og Friherrernis Birker blive førte, dersom de til Landstinget, enten til Stadfæstelse, eller Svækkelse, indstævnis.

21. [1-5-21] Imod Adelens og med Adelen lige privilegeredis Breve maa de og vel dømme, med mindre de saaledis i Dommen røris, at det deris Ære og Lempe er for nær, som dennem udgivet have.

22. [1-5-22] De skulle selv, saa fremt de efter Sagens Omstændighed finde nogen til Kost og Tæring, sette og navngive i deris Domme, hvor meget den skal være, efter som Sagen haver været klar, eller mislig, til.

23. [1-5-23] Commissarier udi de Sager, som Samfrænder bør at dømme udi, og som ellers ikke beqvemmeligen kunde til Tinge ordeelis, bevilgis og forordnis af Kongen efter begge Parters Begæring; Men dersom den eene Part vegrer sig derudi, og ikke vil have gode Mænd paa saadanne Tretter, som ej anderledis, end ved Commissarier bør, eller kand, adskillis, enddog hand af den anden Part derom er besøgt, da skal det være hans Vederpart frit for, eene Kongelig Befalning at tage; Dog at hand skielligen beviser, at hand sin Vederpart tilforn halfdeelen af Commissarierne at tage haver tilbudet.

24. [1-5-24] Udebliver een, eller fleere, af Commissarier, eller andre gode Mænd, som til nogen Forretning ere forordnede, formedelst lovlig Forfald, da have de, som komme tilstæde, Magt til, andre vederhæftige gode Mænd i deris stæd at tage.

25. [1-5-25] Commissarier, og andre deslige, skulle, om mueligt er, inden sex Uger, efterat Befalningen er dennem tilstillet, forrette hvis dem befalet er, og inden Maanedes Dag, i det seneste, efter deris Forretning give deris Dom beskrevet, og da strax, hvis Breve og Documenter for Retten leverede ere, een hver igien lade tilstille.

26. [1-5-26] Naar Commissarier, eller andre Dommere, som een Ret besidde, eller Ridemænd, og deslige, sig om deris Domme og Forretninger ej kunde foreene, da skulle de fleeste Stemmer beslutte Dommen, eller Forretningen; End ere de lige mange paa begge sider, da giver den, som Formand er, med dem, som hannem følge, Dommen beskrevet, og ingen anden.

27. [1-5-27] Commissarier i deris Afsigter skulle og dømme, hvilken af Parterne Commissionens Omkostning skal betale, om den, som Commissionen forværet haver, bør den gandske, eller een Andeel, og hvor vit deraf, at betale, henseende, hvo i Sagen best grundet er, og derfor den i alle Puncter vinder, saa og om Sagen saa er beskaffen, at den ej anderledis kunde været beqvemmeligen udført, eller den, som Commissionen haver forværet, Sagen ved Lands Lov og ordentlig Rettergang med mindre Bekostning kunde have udført; Ti da bør den, som taber, ej at føris paa større og Unødige Bekostning ved saadan Processens Forandring.

VI. Cap:

Om Indstævning til Højere Ret.

1. [1-6-1] Dersom Parterne voldgive deris Sag og Tvistighed paa Dannemænd, enten med Opmand, eller uden, da hvad de sige og kiende, saa vit deris Fuldmagt dennem tillader at gjøre, det staa fast, og kand ej for nogen Ret til Underkiendelse indstævnis, dog Kongen sin Sag forbeholden.

2. [1-6-2] Granskninger, Liquidationer, og deslige Afsigter indstævnis for den Ret, som Befalningen dertil udstæt haver.

3. [1-6-3] Overkiøbmænds Afskeeder skulle strax for Byfogden, Borgemester og Raad, og andre ordentlige Dommere, til underretning og paakiendelse indstævnis.

4. [1-6-4] Dog bør ingen Overkiøbmand, eller andre, som ikke ere rette Dommere, men meere Underhandlere, for deris Afskeeder tiltalis, uden saa er, at der aabenbarlig vitterlig Bedrag findis under.
5. [1-6-5] Sandemænds Tog i Drabs Sager indstævnis til Landstinget; Men have Sandemænd soret om Herrets- eller Marke-skiel, og nogen paakærer, da opkrævis til Landsting, og af Landsdommerne udmældis Ridemænd, som derpaa skulle kiende.
6. [1-6-6] Skiftebreve, Indførseler, Udlæg i Arveløvs boe, og i Godsis Opbydelse, indstævnis for den Over Ret, som de Personer ere under, der samme Forretninger giort have.
7. [1-6-7] Commissarier, som af Kongen bevilgis, og Ridemænd, som af Lands Dommerne tilforordnis, indstævnis lige for Kongens højeste Ret.
8. [1-6-8] Herrets Provstedomme indstævnis til Provstemode for Stigts-Befalningsmanden og Superintendenten.
9. [1-6-9] Herrets- og Birke-tings Domme indstævnis til Landsting; I lige maade de Bytings Domme, hvor Borgemester og Raad ikke have Landstings Ret; Ti hvor de have Landstings Ret, der indstævnis Byfogdens Domme for Borgemester og Raad, efter hver Byes Privilegium.
10. [1-6-10] Borgrettens Domme indstævnis for Kongens Hof-Ret ; og maa ingen Sag til bemælte Hof-Ret indstævnis for ringere, end det, hvis Hovedstoel, og som Sagen haver reist sig af, er tredive Lod Sølv, eller dets værd, være sig giæld, bøder, eller andet, med mindre det angaar nogens Person, gode Navn og Rygte.
11. [1-6-11] Birke Dommere i Grevskaberne og Friherskaberne indstævnis for deris Domme lige til højeste Ret, og ikke til Landstinget.
12. [1-6-12] Vil nogen stævne nogen Underdommeris Dom, som til Herrets- Birke- eller Bye-ting, eller i anden Underret, dømt er, da skal hand tage Underdommerens Dom beskreven, og den inden sex Maaneder, efterat den afsagt er, for Landsdommerne, eller Overretterne, indstævne, eller siden ikke have Magt den at paatale; Men dersom nogen er dømt til saadanne Bøder, som hand bliver fredløs for, om hand ikke retter for sig, og ikke inden sex Uger indstævner Dommen, da haver hand ej siden Magt paa den at tale, uden hand kand faa Opreisning.
13. [1-6-13] Hvo som stævner nogen Underdommeris Dom for Overdommere til underkiendelse, og samme Dom bliver i alle maader ved Magt kient af Overdommeren, da bør hand at give sin Vederpart een billig Kost og Tæring, og til Underdommeren hvis billigt er efter Sagens Beskaffenhed.
14. [1-6-14] Landsdommernes og Over-Retternes Domme, og Commissariers Afsigter, og Ridemænds Forretninger, i Danmark, skulle inden Aar og Dag, efterat de ere afsagte, til Kongens højeste Ret indstævnis. De Sager, som fra Norge maa til højeste Ret indstævnis, skulle inden atten Maaneder, efter at Dommene ere udstæte, stævnis. Skeer det ej, da stande de, saavit Dommeren angaar, Uryggede, saa at Dommeren bliver uden Skade, om Kongen derudinden dispenserer, saasom, om Sagen Umyndige angaar, og deris Værger ere blevne Uvederhæftige, som dennem noget til Skade kunde have forsømt, eller Kongen i Drabs Sager, eller andre, giver Opreisning, hvor Tiden og Stædet til Sandheds Oplysning kand være fornøden, eller anden og bedre Bevisning i Sagen føris og forværvis.

15. [1-6-15] Døer nogen Lands Dommer, eller andre Overrettis Dommere, eller Commissarier, eller Ridemænd inden Aar og Dags Forløb, da skulle de, som deris Domme stævne vilde, inden sex Maaneder efter Dommerens Afgang tage Stævning; Dog at samme Stævnings Datum og Termin ikke udtydis, forstaais, eller forlængis, over den forbemælte Aar og Dags Termin efter Dommens udstødelse.

16. [1-6-16] Dog skal ingen være formeent, end og efter forskrevne Termins Forløb, nogen Dom, eller Indførsel, til Stadfæstelse at indstævne, naar Dommernis Domme, eller Ridemænds Indførseler, ikke til Underkiendelse indstævnis.

17. [1-6-17] Iligemaade dersom nogen sin Vederpart vil stævne, ej beskyldendis Processen, eller Dommen; Men at hand enten det haver fordret, som siden befindis eengang at være betalt, eller i andre maader nogen Urigtighed i samme Sag begaaet, da maa hand sin Vederpart derfor til højeste Ret indstævne, for saadan ved Ulovlig Middel paaførte Skade, eller for Falsk, efter som Sagen er til, og hand trøster sig med Retten den at kunde udføre og forsvare.

18. [1-6-18] Ingen skal tilstædis Stævning i Cancelliet til Kongens højeste Ret, med mindre hand stævner Landsdommernis, eller andre Over-Retters, Domme, og haver baade dennem og Underretternis Domme for sig beskrevne, undtagen i de Sager, som lige at indstævnis bør for Kongens højeste Ret; Og maa ingen Sag til Kongens højeste Ret indstævnis for ringere, end det, hvis Hovedstoel, og som Sagen haver reist sig af, er sex og trediesindstyve Lod Sølv, eller dets værd, være sig Gield, Bøder, eller andet, med mindre det angaar nogens Person, gode Navn og Rygte.

19. [1-6-19] De Sager, hvorudi nogen for Rettens fornegtelse og Voldsom Tvang og Forurettelse anklagis, maa og for den højeste Ret lige indstævnis.

20. [1-6-20] Kommer ellers nogen ind for Kongens højeste Ret med nogen Sag, som allerede er, eller burte været, dømt paa i Under- og Over-Retterne, og dog ikke haver deris Domme derudi beskrevne med sig, da skal hand afvisis, og give sin Vederpart Kost og Tæring.

21. [1-6-21] Indstævnis nogen Dommere, Sandemænd, Rebsmænd, eller andre deslige, til deris Dommis, eller Afsigtters, Underkiendelse, og de blive ved Magt kiente, da skal den, som dennem stævnet haver, igiengive dennem deris Tæring, som de giort have frem og tilbage igien til deris eget.

22. [1-6-22] Dersom nogen i vitterlige og kiends Sager, saa og i andre Unyttige Tretter, enten stævner, eller lader sig stævne, til Kongens højeste Ret, Sagen alleene, sin Vederpart til stor Bekostning, dis længere at kunde opholde, da skal den, som Sagen taber, ikke alleene betale den billig paa Processen anvente Omkostning, men ogsaa give sin Vederpart een billig Kost og Tæring. Men dersom hand vil Rette for sig, og fyldistgiøre hvis Dom over hannem tilforn falden er, og hans Vederpart dog stævner hannem til Kongens højeste Ret, til at føre hannem i videre Omkostning, eller og til den ende alleene, at have stadfæstelse paa ergangen Dom af Kongens højeste Ret, og hand ingen contra-Stævning tager, da bør hand ingen Omkostning at give sin Vederpart.

23. [1-6-23] Hvis og nogen, som Uvederhæftig befindis, i een rede og klar Sag stævner til Kongens højeste Ret nogen Overdommers Dom, ved hvilken hand efter rigtig Haandskrift, eller Forskrivelse, er tildømt noget at betale, eller fra sig legge, da bør hand at sette vissen, eller nøjagtig Borgen, for hvis Dommen om formælder, saa og for hvis Bekostning hand med ophold og videre Proces fører sin Vederpart udi; og hvis

hand enten ikke vil, eller ikke kand, sette vissen for sig, da bør hans tagen Stævning ikke at forhindre hans Vederpart, at hand jo ved Rettens Middel lader ergangen Dom fyldistgiøris.

VII. Cap:

Om Tinghørere.

1. [1-7-1] Tinghørere, Tingmænd, eller Stokkemænd, skulle være otte, eller i det mindste syv, foruden Fogden, tilstæde paa Tinge, naar Retten holdis, til Rettens Sager at fordre, og til et lovligt Tingsvidne at udstæde.
2. [1-7-2] De skulle aarligen skrivis til Stokkene, i Kiøbstæderne af ærlige og Uberygtede Borgere, og paa Landet af boesatte Bønder i Herredet, eller Birket, og skal det omgaa iblant Borgere og Bønder, saa ingen, som haver været sit Aar ud, skal dertil skrivis, imens der ere andre, som ikke tilforn dertil have været brugte; Og naar de af Fogden paa Tinget opnævnis, skulle de svære paa deris Siel og Sandhed, om hvis de have seet og hørt.
3. [1-7-3] Ingen Omkostning maa af Tingmændene giøris, enten med Giestebud, Bordklæde, eller andet saadant.
4. [1-7-4] Naar Tinget til rette Tid er sat, og de tilstæde værende Parter ere forhørte, og efterat tre gange er paraabt, om nogen videre vil gaa i Rette, og ingen sig fremstiller, og Tingmændene med Fogden og Skrивeren skillis ad, da, naar Tinget saaledis er brut, settis det ej meere den Dag. Men om Fogden for Bulder, Tumult, eller Gevalt skyld, maa staa op fra Retten, da, naar Tumulten er stillet, maa Retten og Tinget igien holdis samme Dag; I lige maade, dersom Tinget formedelst Rettens benegtelse af Fogden, eller Skrивeren, Splittis, da maa det igien settis samme Dag; Dog ikke af den Foged, eller Skrивer, som for Rettens benegtelse er beskylt; Men der skal strax af Øvrigheden, eller Herskabet, eller deris Fuldmægtige, andre dertil forordnis.

VIII. Cap:

Om Skrivere ved Retten.

1. [1-8-1] Alle, som ere bestilte i Under- og Over-Retter at skrive, skulle oprigteligen handle i deris Bestilling, efter den Eed, som de soret have.
2. [1-8-2] De skulle have een hver sin Ting- eller Raadstue-Bog, eller Protocol, samt alle Retten tilhørigte Bøger, numererede, igiennemdragne og forseglede: Dem, som høre til Underretterne, med Kongens Befalningsmænds, eller Øvrighedens; Men dem, som høre til Overretterne, med Rettens, eller dens fornemste Betientis, Segl. Notarius Publicus Regius skal og have een igiennemdragen Protocol med Kongens Cancellers Segl.
3. [1-8-3] De skulle i forskrevne Bøger, eller Protocoller, med Flid og Troeskab uden Betalning indtegne alt hvis til Tinge og for Retten forrefalder, være sig Domme, Afsigter, Tingsvidner, Pante- og Skiøde-Mageskifte- og Gave-Breve, Maningsbreve, og andre Rettens Forhandlinger, efter den Orden, som de ere fremlagte; Og maa de ikke skrive noget til Tinge paa andet, eller løst, Papir, og siden hiemme det reenskrive, Men skulle det strax paa Tinget, eller hvor Retten holdis, i samme Bøger, eller Protocoller,

indføre; Bladene og Siderne skulle de og fuldskrive, og ej lade noget Rum staa ledigt, som noget kunde tilsettis paa.

4. [1-8-4] End skulle de der foruden have een Bog, hvorudi Gienpart af alle de Domme, som udstædis, skal indskrivis; Item een Bog, hvorudi alle Pante- Mageskifte- Skiøde- og Gave-Breve, Maningsbreve, og deslige, efterat de for Retten ere læste, og baade af Dommeren og Skrивeren paaskrevne, Ord fra Ord skulle indføris, og een hver til Efterretning deraf skriftlig givis, som haver fornøden at vide, om det Gods, som til Pant tilbydis, mageskiftis, skiødis, eller givis, til andre tilforn er pantsat, eller afhændet; Og naar nogen sit Pantebrev, eller andre saadanne Breve, som i fornævnte Bog ere indførte, indløser, eller forandrer, da skal hand pligtig være inden tredie Landsting, i det seniste, dem til Landstinget med dens Haand, som de lyde paa, og til dem haver været berettiget, paaskrevne at fremskikke, at det i Bogen af Skrивeren kand vorde antegnet, under hundrede Lod Sølv's Straf til Kongen, og der foruden, om nogen Falskhed derunder befindis at være begangen, at lide, som vedbør.

5. [1-8-5] Skrivere skulle i Dommene alt det indføre, som Hovedsagen angaar, og ikke for nogen deris Fordeel Brevene og Documenterne kortere, eller vitløftigere, forfatte, eller anderledis skrive, end som forsvarligt kand være; De skulle Brevene klarligen og vel fuldskrive, og hvis de sig herimod forsee, skulle de efter lovlig Proces straffis, efter som Forseelsen er til; Og dersom nogen, af Dommerne, som hermed bør at have indseende, advaret, ikke retter sig, eller forsetligviis imod sin SkrивerEed sig forgriber, skal hand strax afsettis, og ikke meere Skrivers Bestilling betiene.

6. [1-8-6] Dog skulle de ikke være forpligtede i Dommene meere end Meeningen at indføre af hvis forsetter, som i Retten ere læste og paaskrevne, paa det at slige vitløftige forsetter Sagen ikke formeget skulle forblomme, og Overdommerne siden i dens rette Forstand dis meere forvilde.

7. [1-8-7] Vegrer nogen Skrивer sig motvilligen i Ting- og Raadstue-Bogen, eller Protocollen, at indføre noget forhørt Vidnisbyrd, eller andet, som bør med Rette at indføris, hvorved nogens Ret kunde Spildis, da haver hand dermed forbrut trediesindstyve Lod Sølv, og der foruden stande den forurettede til rette for hvis Skade hand derover lidt haver.

8. [1-8-8] Forfalsker nogen Skrивer, eller andre, Tingbogen, eller Protocollen, eller giver falske Tingsvidner ud, da straffis hand derfor, som een Falskner, paa sin Ære, Haand og Boeslod.

9. [1-8-9] Forholder hand nogen, enten Tings- eller Raadstue-Vidne, Domme, eller andre Breve, at give beskrevne over fiorten Dage i det længste, efterat de ere forvævede, med saa Skiel, at de for Retten ere begærte, og den halve Betalning for Brevpenge, med stemplet Papir dertil, hos hannem ere indleverede, da give hand for hver Dag, de over Tiden forholdis, til den, som opholdis, to Lod Sølv.

10. [1-8-10] Forholder nogen Landstings- eller Overrettis-Skrивer nogen sin Dom over fornævnte Tid, da bøde hand for hver Dag fire Lod Sølv; Men hvis hand forsetligen opholder nogen, og derved forhindrer, at hand ikke kand faa Stævning til Kongens højeste Ret, da haver hand forbrut sin Bestilling, og skal oprette den Klagende sin Skade.

11. [1-8-11] Kongens højeste Rettis Domme skulle udleveris, efter som de vorde afsagte, og maa ingen sin Dom tilstillis, før end alle de, som for hannem have Dom hændet, og dem beskrevne begært, deris Domme have bekommet.

12. [1-8-12] Ingen Landstings-Skriver maa være Birke- eller Herrets-Foged, eller Skriver, ej heller Borgemester, Raadmand, Byefoged, eller Skriver i de Kiøbstæder, som svare under Landstinget, eller sig uden sin Bestilling med nogen Dom, Rettergang, skriven, eller procureren, befatte, i de Sager, som til Landstinget siden kunde vorde indstævned.

IX. Cap:

Hvo der maa gaa i Rette for sig selv, eller for andre.

1. [1-9-1] Lovfælde og mindre Mænd maa gaa i Rette og svare for sig selv, naar de tiltalis.

2. [1-9-2] End foraarsagis de at lade tale paa nogen Sag, da maa de ikke selv til Tinge deris Sager udføre; Men Øvrigheden, eller Husbonden, skal paa saadannis Vegne lade tale, eller forordne dennem een, som skal udføre deris Sag.

3. [1-9-3] Brejder nogen den, som gaar i Rette paa deris Vegne, saadant, da skal hand derfor give otte Lod Sølv, halfdeelen til Dommeren, og halfdeelen til den, som gaar i Rette.

4. [1-9-4] Beskyldis og bevisis nogen i Rettergang at være fordeelt for ærlig Sag, og strax retter for sig, da maa det være hannem tillat, og Rettergangen ej derfor at spildis.

5. [1-9-5] End beskyldis fordeelt Mand ej for Retten, men hans Vederpart lader hannem Upaaanket gaa i Rette imod sig, da kand Vederparten ej, siden Dom udi Sagen gangen er, for den Aarsag skyld rygge, eller igienkalde, Dommen.

6. [1-9-6] Ingen Qvindis Person maa for Kongens højeste Ret gaa i Rette, med mindre Sagen hendis, eller hendis Mands, eller Børns, Ære, eller Liv, angaar.

7. [1-9-7] Borgemester og Raad udi Kiøbstæderne og Øvrigheden, eller Husbonden, paa Landet skal skaffe dennem, som ikke maa, eller kunde, gaa i Rette for sig selv, saadanne Personer til at forfølge deris Sager, som de kunde være forvaret med.

8. [1-9-8] Procuratorer, som maa og skulle forfølge andre Folkis Tretter, skal være gode, oprigtige og Uberygtede Mænd.

9. [1-9-9] I Kiøbstæderne skal de være saa mange, som Byens Lejlighed udkræver.

10. [1-9-10] Ingen maa sig dertil lade bruge, uden de, som af Borgemester og Raad dertil forordnis, og af dennem be-eedigis: At de i ingen dennem beviste vrang og Uretfærdige Sager ville lade sig bruge: Ingen Uretvisheder i Rettergang, Vidners føring, eller anderledis, videndis drive: Ikke med Kroglover, Udeblivelser, Forhalninger, Unødige eller søgte Skudsmaal, uden billige Aarsager, Sagen opholde: Ingen vitløftige, indviklede Stævninger, eller forsetter, skrive og dermed Aarsag give, at Dommene vitløftigere, end tilbørligt er, skulle forfattis: Ikke ville hitze Folk sammen, eller hindre lovlige Forligelsemaal: Ikke ville de fattige, eller andre, med Ubillig Løn udsue: Endeligen, at de deris Principaler med Flid, Troeskab og Oprigtighed ville tiene. Om hvilke Stykker og om deris Eed de af Dommeren, i hver Sag som tvifraadig er, skulle erindris, og, om Dommeren det fornøden eragter, paa ny for Retten gjøre deris Eed: Saa og særdelis advaris, at de raade Folk fra Skiildsord, Gluffer og Gloser, og allermeest fra ærrørige Ord, naar Æren ikke søgis.

11. [1-9-11] Befindis nogen Procurator herimod at handle, da skal hand strax af Borgemester og Raad afsettis, og ej af Dommeren tilstædis for nogen at gaa i Rette, og der foruden straffis efter Sagens Beskaffenhed.

12. [1-9-12] Dennem skal tilleggis noget til Løn af Borgemester og Raad, for Stævninger til Under- eller Over-Retter at udkaste, Supplicatzer og indlegger at forfatte, Saa og for een gandske Proces at drive, efter dens Vitløftighed, og Principalens Vilkor og Formue, hvorover de ingen med een eller anden Forrevendelse maa betyngte; Men naar de af Øvrigheden befalis, skulle de tiene de fattige, være sig Enker, Vanvittige og Værgeløse, eller andre, uden Betalning, og søge deris Løn og Opretning i den Kost og Tæring, som dennem af Vederparten tildømmis.

13. [1-9-13] Overgaar nogen Procurator den Fuldmagt og Ordre, som hannem af Principalen given er, Principalen til Skade, da bør hand at stande hannem til rette derfor.

14. [1-9-14] Ingen skal være forpligtet til at bruge Procuratorer, som selv ved sin Væрге, Frænde, eller Tienere, sin Trette vil udføre.

15. [1-9-15] Paa Landsbyerne maa ingen Procuratorer brugis; Men een hver skal der selv føre sin Sag ud, eller bruge dertil een i Herredet, eller Birket, Boesat oprigtig Mand, eller begære af Øvrigheden, eller Husbonden, een Person, som hannem derudi kand tiene; Dog at ingen andenstæds afsat, eller forviist Procurator dertil antagis.

16. [1-9-16] Procuratorer, som oprigtigen Sager, dennem betroede ere, udføre, og retsindige altid befindis, skulle ej derfor af Øvrigheden leggis for had; Men lidis og forfremmis til Under-Øvrigheds Bestillinger i Byerne.

17. [1-9-17] Dersom Landsdommerne, eller andre Overdommere i vigtige og tviflraadige Sager for got ansee, og til Sagens Oplysning det nødigt befinde, bør Principalen selv og andre Interesserede at møde, naar det dennem forreleggis, under tyve Lod Sølv's bøder, halfdeelen til Dommeren, og halfdeelen til næste Hospital, med mindre de lade svære deris lovlige Forfald.

18. [1-9-18] Spilder nogen anden Mands Sag med Ulovlige Beskyldning, da bør hand at forfriske Vederparten Sagen igien, og betale hannem hans bevislige Omkostning.

X. Cap:

Om Forfald og Skudsmaal.

1. [1-10-1] Lovlige Forfald i alle Rettergange ere disse: Om nogen ligger paa sin Sygeseng, saa at hand kand ikke komme: Eller mand er i Kongens Bestilling forhindret: Eller og om hand er kaldet til højere Dom: Eller hand skal væрге sin Jord, om det er hans rette Lavdag. Disse Forfald skal den, som er, eller haver, stævnet, dersom hand for nogen af dennem ikke kand møde, lade svære paa Tinget, med oprakte Fingre efter Loven, med mindre hand er i Kongens erinde uden Riget affærdiget; End er hand i Riget, da give under sin Haand, at hand i saadant Kongens Kald er forskreven, at hand derfor ikke kand møde, eller skikke sin Fuldmægtig.

2. [1-10-2] End sigtis nogen paa Ting, saa hand selv hører derpaa, for hvad Sag det er, eller hand tager ved Gienmæle paa Ting, da maa hannem ingen Forfald hielpe, at hand jo enten selv, eller hans Fuldmægtig, bør at møde og svare.

XI. Cap:

Om Hiemmel.

1. [1-11-1] Hvo som Hiemmel vil være til Ting, eller i nogen Rettergang, paa sine egne, eller sit Herskabs, vegne, og vil dermed drage andre fra deris Ret, da skal den, som saa hiemler, strax personligen stande i samme Stæd, under samme Forfølgning, og lide og undgielde hvis Lovmaal udi samme Ret kand paafølge, paa det at ingen Mands rette Deelee skal spildis.

2. [1-11-2] Ingen Hiemmel skal staa for fulde, uden den, der Vederhæftig er, eller fuldmyndig af den, der bør at svare dertil med Rette.

3. [1-11-3] Ingen skal fremskikke sit Hiemmelsbrev til Ting, uden hand sender det Bud derhos, som fuldmyndig og mægtig er strax at skulle gaa i Rette, som forskrevet {*} staar.

4. [1-11-4] Er det og, at nogen Hiemmel fremkommer, enten personlig, eller med Hiemmelsbrev, aldellis nøjagtig, som forskrevet staar, da skulle Dommerne baade til Landsting, Bye-ting, Birketing, Herrets-ting, eller anden Ret, pligtige være at dømme paa efter Loven, uden ald Undskyldning, eller opsettelse, være sig hvo det være kunde, som enten personlig, eller ved Hiemmelsbrev, indtræder i Hiemmels Stæd, ingen Persons Stand, eller Condition, anseende, og lade begge Parterne vederfaris den samme Dom og Ret, som de ellers ville, eller skulle, gjøre, og afsige imellem Sagsøgeren og den, som Hiemmel ført haver, saa at aldellis ingen sin Ret og Sag for saadan Hiemmel hindris, eller opholdis.

XII. Cap:

Om Skikkelighed for Retten.

1. [1-12-1] Hvo som kommer til Ting, eller for nogen Ret, eller Commission, være sig Hovedmand, eller Fuldmægtig, Vidner, eller andre, skulle ære Kongens Ret, og med beskedne Ord, skikkelige lader og fagter, baade imod Dommeren og Vederparten, gaa i Rette, og deris Sager fremføre.

2. [1-12-2] Hvo som paa Ting, eller for nogen Ret, eller Commission, gjør Dommeren Ulyd med Raaben, Buldren, Banken, eller Banden, eller giver sin Vederpart nogle Skiildsord, eller skielder een anden ærlig Mand for een Løgnere, eller i andre maader taler ærlige Folk paa deris Ære og Lempe for nær; Og er Dommeren Ulydig, og ikke vil give Platz og Rum for Retten, bøde imod Dommeren tre Lod Sølv, og der foruden tiltalis og straffis, som Forseelsen er til.

3. [1-12-3] Dog maa ingen slippe Hovedsagen, som begynt er at drivis, og anden Sag anfange, for Ord, eller Gierning, som Parterne imellem kunde falde i Rettergangen.

4. [1-12-4] Den, som uden Dommerens Tilladelse, eller Befalning, svær, og bruger Guds Navn forfængeligen til Ting, eller for nogen Ret, skal give for første gang hand saaledis svær et half Qvintin Sølv, anden gang et Qvintin, tredie gang et half Lod Sølv, og saa dobbelt frem ad: De to Parter til næste Hospital, og den tredie

til Dommeren, for hand skal opkræve dennem; Og skal hver, som saa svær, stille Dommeren til freds, før end hand gaar af Tinget,

eller fra Retten, eller have forbrut tre Lod Sølv, halfdeelen til næste Hospital, og halfdeelen til Dommeren, og dog betale for hver Eed hans soret haver, som forskrevet staar.

5. [1-12-5]

De, som gaa i Rette for Kongens højeste Ret, skulle tilbørligen og med sømmelig Respect

deris Sager forrebringe: Altid deris Tale i Rettergangen til Kongen, hvad heller Hans Majestet selv er tilstæde, eller ikke, henvende, og, imens de for Retten staa, sig fra ald Skielden, Løgten, Sværen og Banden, og deslige Uskikkeligheder, entholde, og, hvad heller Dommen gaar dennem med, eller imod, med lige Respect fra Retten sig igien begive.

. 0103 .

6. [1-12-6] Befindes nogen Procurator, eller Fuldmægtig, herimod at handle, straffis med Fængsel. Desligeste, dersom nogen af Parterne selv, eller Underdommere, som svare for deris Domme, paa ovenbemælte maade tabe den Respect de ere Retten pligtige, da straffis efter Sagens Omstændighed, og deris Stands og Vilkors Beskaffenhed.

XIII. Cap:

Om Vidner og Tingsvidne.

1. [1-13-1] Vidne er ej mindre end to Personer, overensstemmende, og udi een Ting.

2. [1-13-2] Ingen er pligtig til at vidne andenstæds, end til sit Værneting, efter lovlig given Kald og Varsel.

3. [1-13-3] Vil nogen godvillig vidne, uden given Kald og Varsel, eller for anden Ret, Omkostning dermed at Spare, da maa det hannem tilstædis.

4. [1-13-4] Dersom nogle fornemme Folk, som ikke pleje at søge Ting, Mands- eller Qvindis-Personer, eller de, som ligge paa deris Sygeseng, eller have anden lovlig Forfald, krævis til Vidne, da skulle de Syge, og de, som ikke skrive kunde, hiemme ved Eed i tvende lovfaste Mænds paahør, aflegge deris vidne, hvilket samme Mænd til Tinge med deris Eed skulle fremføre; Men de andre skulle deris Vidne skriftlig med Eed bekræftet under deris egne Hænder i Tide for Retten indskikke, hvilket skal agtis baade i Værd og Straf, ligesom de paa Tinge med oprakte Fingre soret hafde.

5. [1-13-5] Ingen Ubekiente Personer skulle tilstædis at vidne, med mindre de gjøre Rigtighed for sig, hvo de ere, hvor de have deris Ophold, og hvor de ere at finde, hvilket og skal i Tingbogen indføres.

6. [1-13-6] Ellers maa ingen paa Tinge efter skriftlig Sædel vidne, uden hand det selv skrevet haver, og det selv for Retten oplæser, og med Eed bekræfter.

7. [1-13-7] Bliver nogen tilkrævet at vidne i nogen Sag, og Dommeren legger hannem Eed for, sin Sandhed i den Sag at vidne, da bør hand at vidne ved sin Eed, alt hvad hannem derom vitterligt er, og hvis hand, enten

af Dommeren, eller af Parterne, bliver tilspurt om til den Sags Oplysning; Eller bøde Sagsøgeren og Kongen, hver ti lod Sølv, med mindre hand kand og vil svære, at han veed intet deraf.

8. [1-13-8] Dommeren skal fremkalde dennem, som Vidne skulle bære, og de skulle svære med oprakte Fingre, at de vilde sige Sandhed, og intet deraf dølgge. Og skal Dommeren formane dennem, hvad Straf der skal efterfølge, dersom de vidne Løgn, særdelis, naar Sagen er af stor Vigtighed, og angaar Folkis Ære, Liv og Velfærd, skal de hver for sig selv alleene indkaldis og forhøris, og for dennem oplæsis den Forklaring paa Eeden og Formaning, som herefter bag i Loven indføres, og bør paa alle Ting, og hvor Ret holdis, paa een Tavle trygt at ophengis.

9. [1-13-9] Befindis nogen at vidne aabenbare Løgn med sin fri Villie og fulde Forset, saa mand kand kiende, at hand vant Løgn, da straffis hand paa sine to Fingre, og hans Boeslod være forfalden til hans Husbond; Og skal Dommeren lade Skriveren skrive paa de falske Vidner, som fælte blive, og forskikke dem med deris Navne, som fælte ere, til een hvers Øvrighed, at de lade dennem forkynde til Herrets- Birke- eller Bye-Ting, og executionen skee.

10. [1-13-10] Hvo der kjøber een anden til at vidne Løgn, hand skal være mindre Mand, og straffis paa sin Boeslod, dog ikke paa sine to Fingre.

11. [1-13-11] Findis der nogen Tid Vidne imod Vidne, og udi een sag, da skal Dommeren grandgiveligen granske og forfare alle de Vidnisbyrd paa baade sider, og dømme efter dem, som retvise kand kiendis; Men de, som Uretfærdige findis, forfølgis derfor, som før er nælt.

12. [1-13-12] Haver nogen vudnet til et Ting, og andre Vidner derimod til andet Ting skulle føris, da skal den, som tilforn vant, lovligen Kald og Varsel givis til at høre de andris Vidne.

13. [1-13-13] End ere de andris Vidne ej imod de førstis, da er det ej fornøden, at de første dertil kaldis.

14. [1-13-14] Dersom nogen af Parterne skyder paa andre Vidnisbyrd og Bevisning, end hand da tilstæde haver, da tilstædis det hannem, dog ikke uden een gang, og skal da nævnis, hvad Vidnisbyrd hand paaskyder.

15. [1-13-15] Bevisis det, at den, som vidner paa een anden, er hans aabenbare Uven, eller Avindsmand, da bør hans Vidnisbyrd ej at anseis.

16. [1-13-16] Villige Vidner, saasom: Husbond, Hustrue, Børn, Tyende, Søskinde, eller lige saa nær besvogrede, skulle ej anseis, med mindre ingen anden Vidne kand havis, fornemmelig i Drabs, Volds, eller deslige, Sager; Ti da skulle de vidne, som afveed.

17. [1-13-17] Villige Vidner skulle de og holdis for at være, som selv i den Gierning medværet have, hvorom de skulle vidne.

18. [1-13-18] Vidner Barn, der under sine femten Aar er, da kand det Vidne hverken reisis, eller fældis.

19. [1-13-19] Intet Udædisk Menniske, eller nogen anden, som forvunden er for nogen Uærlig Sag, Tyverj, Forræderj, eller Troldom, skal staa til troende i Vidnisbyrd, eller i andre maader, i hvad de ville sige og vidne paa nogen.

20. [1-13-20] Den, som Ustadig befindis i sit Vidne, og nu siger et, nu et andet, og nu bejaer noget, nu fragaar det igien, bør ej at staa til troende; Men straffis som een Løgner, om forsetlig Svig hos hannem findis.

21. [1-13-21] Hvo Vidne vil føre paa hvis een anden sagt haver, hand skal det gjøre paa fersk Fod og til første Ting, som hand lovlig Kald og Varsel til kand give, efterat hand om saadan Paasagn er videndis vorden; Ellers skulle Vidne paa eens Mund ikke gielde imod hans benegtelse.

22. [1-13-22] End efter Aars forløb maa ingen Vidne føris paa hvis nogen af andens Mund hørt haver.

23. [1-13-23] Beskikkelsis Vidner, om hvis dem svaris, bør til Ting med Eed at bekræfftis, dersom de imodsigis, og kunde ej underkiendis, med mindre de ved andre lovlige Vidner, eller anden klar Bevisning, igiendravis.

24. [1-13-24] Intet Vidne maa i egen Person stævnis til Landsting, eller anden Overret, med mindre hand til sit Værneting ej haver villet vidne sin Sandhed, eller hand beskyldis for sit Vidne, at det er Usandfærdigt.

25. [1-13-25] Dog hvis Landsdommere, eller andre Overretters Betiente det nødigt befinde, besynderlig i Ære- og Livs-Sager, at Vidner for dem i egen Person skal forhøris, og de lovligen stævnis for deris Vidner at forklare, og at overvejis, og imod andre at forhøris, da bør de at møde, eller bøde Sagsøgeren og Herskabet, hver tj Lod Sølv, med mindre de lade svære deris lovlig Forfald.

26. [1-13-26] Ellers, naar Vidner alleene for Processen beskyldis, og ej deris Ære og Fælding angaar, som vudnet have, da skulle de ej stævnis til at møde.

27. [1-13-27] Naar enten af Parterne, efterat Dom udi Sagen gangen er, kand finde nogen bedre Sandheds Oplysning og Bevisning, end som for Retten haver været, da skal hannem ej formeenis det at gjøre, saa fremt hand med sin Eed bekræffter, at hand om samme Bevisning tilforn ikke haver været videndis, eller den kunde have bekommet, paa det at hand samme Bevisning for højere Ret, naar Sagen der indkommer, kand fremføre; Men, naar paa Sagen i Kongens højeste Ret kient er, da tilstædis ingen videre Proces.

28. [1-13-28] Tingsvidne er det, der gode Mænd, Tinghørere, Tingmænd, eller Stokkemænd, som paa Tingene vare, vidnede med deris Eed, det de saa og hørte, og den, som det paagielder, var selv til Vedermaals Ting, eller var lovligen kaldet dertil; Hvilket er saa sterkt, at intet derimod kand sigis.

29. [1-13-29] Vidner nogen Mand i Tingsvidne, der fordeelt er, eller dømt til sine tre Mark, da fælder hand ingen uden sig selv.

XIV. Cap:

Om Sigtelse og Eed.

1. [1-14-1] Den, som anden vil sigte, og saggive for nogen Gierning, eller Ord, hand skal gjøre det paa fersk Fod, saa snart hand derom videndis vorder.

2. [1-14-2] Ingen videre Eeder skal til Ting og i Rettergange tilladis, enten af den, som sigter, eller den, som sigtis, end de, som Loven og Retten fordrer og tillader.

3. [1-14-3] Vidner, som med Eed aflagte ere, maa ikke ved Vederpartens Eed benegttis.
4. [1-14-4] Ingen maa gjøre nogen Eed, førend det hannem af Dommeren tilstædis, eller paaleggis.
5. [1-14-5] Dommeren skal ikke lætteligen nogen af Parterne tilstæde Eed at gjøre, eller nogen den paalegge, anseendis, at den, der Sag giver, bør det lovligen at bevise.
6. [1-14-6] Benegtelsis Eed maa af Dommeren paaleggis, naar hannem synis, at Sagen det udkræver, eller i det ringeste efter Sagens Tilstand saaledis, at, enddog det ikke nøjagtigen bevisis, der dog vis Formoding er, at den Sigtede er skyldig, og derfor efter Lov og Ret bør Sagen ved sin egen Eed sig at fralegge, paa det at hand for videre Tiltale sig kand befrie; Men Eed imod Eed maa ingenlunde af Dommeren tilstædis, meget mindre paaleggis.
7. [1-14-7] Vil den Sigtede ikke gjøre benegtelsis Eed, naar det hannem af Dommeren, som forskrevit staar, paaleggis, da maa den Sigtende gjøre sin Eed, og den Sigtede have tabt Sagen.
8. [1-14-8] Ingen skal findis til Lov, som er tolv Mænds Eed, for nogen Sag.

XV. Cap:

Om egen Bekiendelse.

1. [1-15-1] Hvis nogen for Dom og Ret vedgaar det, som hand sigtis og beskyldis for, da maa hand det ej siden fragaa.
2. [1-15-2] Sider hand i Fængsel, og er i anden Mands Vold og Tvang, og bekiender noget, som hand siden, naar hand kommer i sin egen Frelse igien, benægter og fragaar, da bør saadan hans Bekiendelse ej være hannem til hinder, eller skade.
3. [1-15-3] Søgis og tiltalis mand for nogen Sag, og tilbyder sin Vederpart Penge, eller andet, ikke fordi hand kiender sig skyldig, men at hans for Trette og Rettergang qvit kand være, og Vederparten det Tilbud ej vil annamme, da kand det Tilbud ej siden tiene til nogen Bevisning, at hand er skyldig, men Vederparten bør anden lovlig Beviis i Sagen imod hannem at føre.

XVI. Cap:

Om Sandemænd.

1. [1-16-1] Sandemænd skulle være otte lovfaste og boesatte Dannemænd, og af Fogden til Tinge udnævnis, i Herret, Birk, eller Bye, i tviflsom Drabs Sager, og naar der tvistis om Markeskiel; Og skulle Sandemændene uden nogen videre Proces, naar de ere opkrævede, tage Sagen for sig, som de ere opkrævede til, og gjøre deris alleryderste Flid til at oplede Sandhed.
2. [1-16-2] Det skal gaa omkring imellem Herrets- Birke- og Bye-Mændene saaledis, at, imens der er nogen, som ikke haver været Sandemand tilforn, da skulle de ikke nødis dertil, som før have været.
3. [1-16-3] Findis nogen motvillig, og vil ikke være, enddog hand er i den Tilstand, at hand maa være sin egen Værge, og ingen lovlig Forfald haver, da bøde hand tredive Lod Sølv, som Fogden skal indkræve under

sin Bestillings Fortabelse; Og om den motvillige end udlegger fornævnte Bøder, da er hand dog ikke dermed befriet, at, saa ofte hand lovligen udnævnis til at være Sandemand, og vil ikke, hand jo skal gielde samme Bøder, indtil saa længe at hand ikke haver tredive Lod Sølv Formue.

4. [1-16-4] Er Birk ikke saa stort, at deraf kand havis det fulde tal af lovfaste Mænd til Sandemænd, da tagis de af Herredet, og Sagen til Herretsting forfølgs.

5. [1-16-5] Ingen maa være baade Sandemand og Vidne i een Sag.

6. [1-16-6] Naar Drab skeet er, og der tviflis om Manddraberen, da skulle Sandemænd dertil af Eftermaalsmanden opkrævis paa første Ting, efterat Gierningen er skeet; Forsømmer hand det, da skal Husbonden, paa hvis Grund Drabet skeet er, og den dræbte findis, det første mueligt er, Sandemænd opkræve; End forsømmer Husbonden det, da kommer det Kongens Amptmand til at gjøre.

7. [1-16-7] Er Sagen klar med Vidnisbyrd og Bevisninger, da bør Dommeren, derudi uden Sandemænds Udnævnelse at dømme.

8. [1-16-8] Sandemænd skulle til det Herrets-Birke- og Bye-Ting opkrævis og

svære, under hvilket Gierningen skeet er, og den dræbte er funden, inden sex Uger, efterat de ere opkrævede.

9. [1-16-9] Skeer Drab i skiellet imellem Herret og Birk, eller Bye, da opkrævis Sandemændene, halfdeelen i Birk, eller Bye, og halfdeelen i Herredet, og samtlig svære til Herretstinget.

10. [1-16-10] Sandemænds Eed paa Manddraberen er denne: Bede sig saa Gud hielpe, at de have gjort deris alleryderste Flid til at udspørge Sandhed, og de ikke troe, eller vide, andet, end den Mand jo er den dræbtis rette Banemand; Og, naar de gjøre deris Eed, skulle alle de førte Vidner være tilstæde, efter lovlig Kald og Varsel, at overhøris af Dommeren.

11. [1-16-11] Kand Sandemænd ingen Oplysning inden fornævnte sex Uger bekomme til at udvise Banemanden, da er denne deris Eed: Bede sig saa Gud hielpe, at de have gjort deris alleryderste Flid til at udvise hvem Drabsmand er, og dog den ikke have kunde fundet.

12. [1-16-12] Twistis der om Markeskiel, som hører Herret, Birk, eller Bye, til alleene, da opkrævis Sandemænd af det Herret, Birk, eller Bye, alleene, som Marken ligger udj; Men trettis der om Markeskiel paa de stæder, som Herret og Birk, eller Bye, mødis da opkrævis den halve deel af Sandemændene i Birket, eller Byen, og den halve deel i Herredet; End er det baade Markeskiel og Herretsskiel, der

. 0125 .

mand tretter om, da skulle fire af hver Herret, der næst ere boesidende, derom skille, og skulle lyse til det Herretsting, som den tiltalte svarer under.

13. [1-16-13] Naar Sandemænd have udseet Markeskiellet, da skulle de det stable med Stok, eller Steen, og Kul og Flint derunder, og siden svære paa det Stæd, der som skillet og tvistet var, at de have gjort Ret, og lyse siden til Ting. Denne er Eeden: Bede sig saa Gud hielpe, at de gjøre det ej for Vild, og ej for Fare, uden for det, at de troe saa at være ret Markeskiel, og at de have saa hørt af deris Forældre og andre gamle Folk.

14. [1-16-14] Sandemænd maa ej svære om Ejendom, eller imod Lavhæfd, eller imod Sandemænd, som tilforn soret have, imens de ere ved fuld Magt og Ufælde.

15. [1-16-15] Skille Sandemænd ad, da skal det stande, som de fleeste gjorde; Ere de lige, da stande det, som Formanden gjorde med dennem, som hannem følge; Iligemaade om de svære alle et, uden saa er, at deris Tog underkiendis af Ridemænd, som derpaa tage vorde.

16. [1-16-16] Sandemand, der lovfælt er, fælder ingen i Toget uden sig selv.

17. [1-16-17] Hver Sandemand, som haver soret Uret forsetligen, saa det aabenbare kiendis, skal oprette den forurettede hans bevislig Omkostning, Kost og Tæring, og siden have forbrut sin Boeslod til sit Herskab.

18. [1-16-18] Alle otte Sandemænd skulle have Kost og Tæring otte Lod Sølv, som skal lige deel is imellem dem alle. Den der Sandemændene opkrævit haver, hvad heller de sore med hannem, eller imod, eller ikke med alle, skal betale dennem fornævnte otte Lod Sølv paa Tinget, som de deris Tog lyse paa, under nam i hans Boe, uden videre Proces, eller Dom.

XVII. Cap:

Om Granskninger.

[1-17-1] Naar nogen beklager sig forurettet være, paa Jord, Eng, Skov, Skifter, Gierder, Vandfald, Bygning, Græsning i Fællet, eller Auret, og alt andet saadant, som ikke kand kiendis paa, før end Syn, eller Besigtelse, skeer, da skal af Dommeren Uvillige Dannemænd opnævnis, som skulle komme paa Aastæderne, og der granske og besigte, hvorledis det haver sig dermed; Hvilket Syn og Besigtelse de skulle til næste Ting derefter fremføre og bekræffte.

XVIII. Cap:

Om Reebsmænd.

1. [1-18-1] Naar nogen Lodsejer i nogen Bye finder sig at være brøstholden, enten i Mark, Skov, eller Ejendom, da skal hand det først kære paa Ting, at hand haver mindre, end hannem bør, og begære jevnet med Reeb, og før end der mælis Reeb paa nogen Ejendom, da skal Fogden først nævne otte Uvillige lovfaste Herrets- eller Birke-Mænd, som skulle paa een bestemt Dag og Tid derefter komme paa samme Ejendom, som Reeb begæris paa, og skal der granskis, om den, der klager, haver slig Brøst, at der bør at gange Reeb, eller ej, og det skulle de vidne paa næste Tingdag. Findis der da slig Brøst, at Reeb skal gaa, da skal Fogden og de otte Herrets- eller Birke-Mænd, som vare udnævnte til Synsmænd, først over alt gjøre deris Flid at tilfreds stille den, som brøstholden er, med Lodning, eller udleg af den, som meere haver, paa det at alle Ejere ikke skulle fange Skade af Reeb; Men hvor ikke anderledis kand forligis, end at Reeb skal mælis, da hvor Fierding findis paa Marken, der skal reebis efter Fierding; Hvor Boel, efter Boel; Hvor Otting, efter Otting: Saa skal og være om Tolvting, Fierding, eller Qvarter; Og hvor saa findis at Gribejord er, som tilforn ikke haver været lagt, enten i Boel, Fierding, Otting, eller Mark Sølv Jord, som er et Pund Bondeskyld, den reebis efter gammel Landgiæld og Skyld; Og skal over alt reebis, saa vel for Smørsskyld som for Kornsskyld.

2. [1-18-2] Og, naar Reeb mælis paa Marken, da skal Reebsmændene være pligtige under deris Faldsmaal at komme paa Marken, den Dag Fogden haver dennem forrelagt, saa tilig, som Sol gaar op, og da begynde

deris Reebning, og skulle saa reebe til Sol gaar neder, og forfølge saaledis deris Reebning uden Forhalning Dag fra Dag, til de have reebet Marken altsammen, paa det ingen Bonde skal besværis med Unyttig fordærvelig Kost og Tæring.

3. [1-18-3] Med Skovreebning forholdis iligemaade, som med Markereebning.

4. [1-18-4] Reebsmænds Fald, dersom deris Ulempe findis, er tredive Lod Sølv.

XIX. Cap:

Om Baand og Fængsel.

1. [1-19-1] Ingen maa bindis, med mindre hand paa saadanne ferske Gierninger gribis, som hand bør at lide for paa Liv, eller Lemmer, eller selv paa Tinge vedgaar saadanne Gierninger, eller med Tingsdom for saadanne Sager er forvunden. Ellers skal een hver, som i saa maade for Ret og Ting beskyldis, være sikker og fri, til Tinge og fra, og tillat at svare for sig; Dog at hand stiller Borgen for sig.

2. [1-19-2] Gribis nogen om Nattetide i anden Mands Huus, eller i hans Gaard, med sande Tegn, at hand ville stiele, eller giøre vold, da maa hand bindis.

3. [1-19-3] Tager mand nogen og binder, for hvad Sag det være kand, og ej fører hannem til Tinge, men lader hannem før løs, da bøde hand trediesindstyve Lod Sølv.

4. [1-19-4] Slipper Misdæder ud, og vorder løs af Baand og Fængsel, da maa mand tage hannem, hvor mand hannem finder.

5. [1-19-5] Vil Husbonden, eller Øvrigheden, ej annamme Misdæderen af Sagsøgeren, naar det af dennem begæris, og lade hannem forvare, og Misdæderen derover fra Bonden bortkommer og vorder løs, da er hand angerløs, som bant hannem; Men Husbonden, eller Øvrigheden, bør at bøde trediesindstyve Lod Sølv.

6. [1-19-6] Binder mand nogen med Uret, bøde trediesindstyve Lod Sølv.

7. [1-19-7] Findis nogen rasende, eller galind, da maa, hvem der vil, hannem binde, og føre hannem til Tinge, og tilbyde hans Frænder hannem, og de ere pligtige at forvare hannem, saa fremt de have Middel dertil; Hvis ikke, da bør Øvrigheden at sette hannem i Forvaring.

8. [1-19-8] Naar nogen antreffis paa anden Mands Gods, som med Rette maa gribis, da bør de, som hannem gribe og bortføre ville, at give Jorddrotten, eller hans Fuldmægtig, eller hans Bonde, som boer paa Godset, om Jorddrotten, eller hans Fuldmægtig, ikke er saa nær tilstæde, det tilkiende, før end de hannem af Godset bortføre.

9. [1-19-9] End vil nogen dennem derudj forhindre, og hand derover undkommer, da bør de at skaffe hannem tilstæde igien, og bøde deris trediesindstyve Lod Sølv, og der foruden andre Bøder efter Loven, om de giøre nogen Skade; Fange de selv derover Skade, have Skaden for Hiemgiæld.

XX. Cap:

Om pinlig Forhør.

[1-20-1] Ingen skal pinligen forhøris, uden han tilforn er dømt til Døde for nogen Ugierning, med mindre det er in crimine Majestatis i højeste Grad, hvor Sagens Beskaffenhed ikke lider, at den almindelig Lands Proces kand følgis.

XXI. Cap:

Om Arrest og Beslag.

1. [1-21-1] Arrest skal giøris ved Rettens Betiente og Kongens Foged, eller, om de ikke ere tilstæde, ved tvende Dannemænd.
2. [1-21-2] Negte Rettens Betiente at giøre Arrest, naar den begæris paa nogens Person, eller Gods, som maa arresteris, da skulle de svare den Klagende til hvis Skade hand derover beviser sig at lide.
3. [1-21-3] Giøre Rettens Betiente Arrest paa nogens Person, eller Gods, som ej Arrest er undergiven, da svare de selv dertil.
4. [1-21-4] Hvo som Arrest paa nogens Person, eller Gods, begærer, hand skal give Rettens Betiente, som Arresten begæris af, nøjagtig Forsikkring, eller stille Borgen, at hand til Sagens Uddrag skal blive tilstede, og at svare til al den Ulejlighed, som af Arresten kunde foraarsagis, om den Ulovlig befindis.
5. [1-21-5] Ingen, som kommer i Kongens ærinde til nogen stæd, og det strax for Rettens Betiente beviser, maa paa sin Person arresteris.
6. [1-21-6] Ingen Udlændiske imod oprettede Fordrag, eller Indlændiske imod Kongelig given Frihed, maa med Arrest beleggis.
7. [1-21-7] Ingen, som kand og vil strax stille nøjagtig Forsikkring, for hvis hand søgis for, bør, enten paa Person eller Gods, at arresteris.
8. [1-21-8] Er nogen Udenbyes- Birks- eller Herrets-Mand efter rigtig Haandskrift, Revers, eller Dom, vitterlig Gield, eller andet, skyldig, som ej til rette Termin er betalt, eller efterkommet, da maa hans Person, eller Gods, hvor hand, eller det, antreffis, i Bye, Birk, eller Herret, arresteris.
9. [1-21-9] Befindis nogen Indenbyes- Birks- eller Herrets-Mand, som efter forrige Artikel er noget skyldig, og er Uvederhæftig, at afhænde, eller forstikke, sit Gods til at bedrage sine Creditorer, da maa der Arrest paa hans Gods, eller Person, leggis.
10. [1-21-10] Haver nogen været i Kongens, eller anden Husbonds, Tieniste, eller haft nogen anden Bestilling, saa som: Kirkeværgerj, Fattigis Forstanderskab, Formynderskab, Kæmnerj, eller noget andet, som hand skulle giøre Rede og Rigtighed for, og haver det ikke giort, og hand ikke kand stille nøjagtig Forsikkring for sig; Eller forrehaber at flytte bort, da maa baade hans Person og Gods arresteris.
11. [1-21-11] Er nogen skyldig for Husleje, naar Fardag er ude, som hand bør at flytte paa, da maa hans Gods arresteris.
12. [1-21-12] End befindis hand at forflytte sit Gods af Huset, da maa der leggis Arrest paa hans Person.

13. [1-21-13] Haver nogen ligget i Herberg og fortæret, og vil drage ud af Huset, før end hand betaler for Herberg og Fortæring, da maa hans Gods i Huset arresteris, og hvis det synis ikke at kunde tilstrekke, da maa paa hans Person leggis Arrest.
14. [1-21-14] Haver nogen anden Mands Gods inde hos sig, og samme Gods lovligen bliver arresteret, da maa den, som det i gjemme haver, ikke lade det udkomme imod Arresten; Lader hand det udkomme, og den, som Arresten haver ladet gjøre, vinder Sagen, da bør hand selv at betale Godset, saavit Sagsøgeren der af tildømt vorder, med mindre hand lovligen beviser, at det med Magt og imod hans Villie er bortkommet.
15. [1-21-15] Befindis nogen Uvederhæftig at have beganget noget, som Voldsbøder, eller deslige, paafølge, da maa hans Person arresteris.
16. [1-21-16] Skioldis nogen paa sin Ære, eller voldeligen overfaldis af een anden, da maa hand samme sin Vederpart lade arrestere til Sagens uddrag.
17. [1-21-17] Drager den Arresterede af Arresten, eller forflytter det arresterede Gods, og Arresten siden lovlig kiendis, og Dommen gaar hannem imod, da maa hans Vederpart hannem for Vold forfølge, og hand bør med Hovedsagen og Omkostningen sine Voldsbøder at betale.
18. [1-21-18] Befindis nogen, som paa sin Person maa arresteris, at være Uvederhæftig, eller foragte Arresten, da maa Rettens Betiente, om det begæris, tage hannem i Forvaring paa et ærligt stæd til Sagens uddrag.
19. [1-21-19] Naar Arrest er giort for Gield, enten paa Person, eller Gods, da skal den, som Arresten haver ladet gjøre, strax have tilstæde Haandskrifter, eller Beviser, naar paaeskis, paa det den Arresterede ikke videre skal opholdis, end som hand for sig rette vil og kand.
20. [1-21-20] Retter den Arresterede ikke strax for sig, da skal den, som Arresten haver ladet gjøre, strax Arresten forfølge, og gjøre Sagen anhengig til næste efterfølgende Ting, som hand kand faa Stævning til. Opholdis med Forfølgningen, og fornævnte Ting forbigaar, da er Arresten dermed ophævet.
21. [1-21-21] Befindis Arresten Ulovlig, da skal den, som Arresten haver ladet gjøre, oprette den Arresterede hans Spot og Skade, saasom den af gode Mænd vurderet, og af Dommeren kient bliver; Og skal hand i den Sag svare til den Ret, hvor Arresten forfølgis, om end skjønt det ej er hans Værneting.
22. [1-21-22] Med alle Slags Forbud, som giøris, enten ved Mænd, eller til Ting, skal forholdis, ligesom med Arrest i alle maader.

XXII. Cap:

Om Maning.

1. [1-22-1] Maning skal skee lovligen og skriftligen ved tvende Mænd, som skulle skrive paa Maningsbrevet, at den lovlig forkyndet er, dersom hand ikke selv, som manis, vil skrive derpaa.
2. [1-22-2] Naar Maningen forkyndet er, skal Sagsøgeren lade den læse og paaskrive, det første mueligt er, til Landstinget, eller Byetinget, i den Provincie, eller Bye, hvor Maningen skeet er; Dernæst skal hand tage Stævning over den Indmanede, om hand ikke holder Maning, til den første almindelig højeste Ret, med saa

skiel, at der er Fierding Aars Tid imellem Maningen og den højeste Rettis begyndelse. Hvis det ikke skeer, da kand Sagsøgeren ikke bruge Maningen til Forhindring at gjøre, at den Indmanede jo sit Gods til andre maa pantsette, eller afhænde.

3. [1-22-3] Ingen kand i sin Sag bruge andens Maning, men den gielder alleene i den Sag, som Maningen er gjort for.

XXIII. Cap:

Om Borgen og Forløfter.

1. [1-23-1] Om nogen bliver sigtet for nogen Sag, der Liv, Lemmer, eller Ære, angaar, eller nogen truer een anden med Fejde, Brand, eller i andre maader, og vil ikke sette Borgen, naar Øvrigheden hannem det paaegger, da maa den paagribis og settis, indtil hand stiller Borgen saaledis, at hans Vederpart kand være forsikkert.

2. [1-23-2] Om nogen for Retten givis Tyvsag, der selv ejer Jord, Huus og Gaard, da maa hand dermed selv borge for sig. End om Landboe, eller anden, som hverken Jord, Huus, eller Gaard, ejer, givis Tyvsag, da skal hand sette anden vederhæftig Mand til Borgen for sig; End kand hand ingen faa, der for hannem borge vil, da maa Sagsøgeren selv lade hannem anholde.

3. [1-23-3] Hvo som anholdis paa fersk Fod for nogen Voldsgierning, hand skal, enten strax sine Bøder nedsette, eller stille Borgen for dem, og for sit Faldsmaal, efter lovlig Rettergang at betale, eller borge for sig selv.

4. [1-23-4] Hvad som mand vorder Borgen for, det skal mand gielde, og ingen maa sig af Borgen sige, før end det er efterkommet, som hand er Borgen for.

5. [1-23-5] End ganger mand i Borgen for Tyv, eller anden Ugierningsmand, da skal hand hannem antvorde for Retten, og der sige sig af med Borgen til den, hand tog hannem af, og dermed være angerløs.

6. [1-23-6] End slipper hand bort, enten af Hændelse, eller med hans Raad, som Borgen er, da bøde hand, som Borgen er, alle de Bøder, der hand skyldig er, som hand er Borgen for, og derforuden trediesindstve Lod Søl.

7. [1-23-7] End vil hand flye, der Borgen sette, da skal hans Borgen til Sagsøgeren, eller Øvrigheden, hannem levere til Forvaring.

8. [1-23-8] Hvo som Borgen setter, hand svarer ingen Mand for de Gierninger, uden den alleene, som er hans Borgen.

9. [1-23-9] Qvinder og mindre Aaringer maa ej i saadanne Tilfælde borge for nogen.

10. [1-23-10] Hustrue, som Husbond haver, eller Søn, som er i Fællig med sin Fader, enddog hand er kommen til Lavalder, og Møde, i hvor gammel hun er, maa ej heller være Forlover for Penge, eller Borgen for noget.

11. [1-23-11] Enke, som selv haver at gielde af, maa være Borgen og Forlover for Penge og Gods.

12. [1-23-12] Ingen, som ikke er sine fulde fem og tyve Aar, skal være forpligtet, eller tillat, at svare til noget Forløfte, eller Hægtelse, hand inden, eller uden, Riget giort haver.

13. [1-23-13] Ere saadanne mindre Aaringer i Forløfte med andre, som ere over den Alder, da skulle de for de mindre Aaringer ikke være forpligtede at betale, med mindre de sig som selv Skyldener for den heele Sum, og een for alle og alle for een, have forpligtet; Men den, som sig med saadan Umyndig Forlover haver ladet nøje, tage Skade for Hiemgiæld for hans Anpart, og agtis, som hand saa vit ingen Forlover haft hafde; Og skulle derimod ingen optænkte Exceptioner, eller Paafund, i nogen Rettergang, eller Proces, være kraftige, eller anseis. Anker nogen, eller ilde paataler, saadanne mindre Aaringers Forpligter, da skal hand agtis lige ved den, som sig med Ulovlig Contract behielper, og den mindre Aaring, saavelsom den, der med hannem i Løfte er, være aldels frj for saadan Utilbørlig Paatale.

14. [1-23-14] Ere der fleere Forlovere for een Sum Penge, da staa det i Creditorens Magt, efter udgiven Brevs Lydelse at søge, enten een for alle, eller alle for een; Og hvis een af Forloverne maa betale den heele Sum, da maa hand søge hvem ham lyster af sine Medforlovere for den resterende Sum, naar hand sin egen Part afdraget haver; Dog hvis nogen skade skulle lidis hos een af Medforloverne, da bør den deelis imellem de andre Medforlovere.

15. [1-23-15] Forlover haver Magt til at søge Hovedmanden, som hand er Forlover for, for Gielden, naar hand til hannem lovligen sit Forløfte opsagt haver, og hand ikke betaler Creditoren; Dog kand hand ikke være fri for sit Forløfte til Creditoren, før end hand hannem fornøjet haver, og sit Forløftningsbrev indfriet.

XXIV. Cap:

Om Bøder og Dommis Exsecution, Nam, Indførsel, og deslige.

1. [1-24-1] Alle Aftingninger for Uvisse Sagefald i Kiøbstæderne, og paa Kongens Ampter, Communitetets, Hospitalers, Skolers og Kirkers Gods, skulle skee til Tinge, og deris Indtægter med Tingsvidner forklarar.

2. [1-24-2] De, som staa for Regnskab, skulle ved deris Regnskaber og Indtægter legge Præsternis Kundskaber, hvor mange dem vitterligt er at have sig med Lejermaal forseet, og hvem for Barnefader er udlagt, samt slutningen af de Domme, hvor nogen Sagefald, eller Confiscation, er falden; Og skulle hverken Borgmester og Raad, eller Byfogden for nogen deris Anpart, være sig halve, tredie, eller tiende, Penge, eller andet, noget indebeholde, før end alle Udgifterne med Betienternis Løn ere fra den heele Sum af Indtægterne afdragne; Saa skal ej heller Kongen til Udgift føris, hvis Bekostning paa Fanger at underholde, eller at lade straffe, giøris; Men den skal betalís af den Skyldigís Boe, eller af Sagsøgeren, saa fremt de Middel have, hvorpaa rigtig Tingsvidne skal tagis; Men dersom hverken den Skyldigís Boe kand tilstrekke, ej heller Sagsøgeren kand betale, da skal den tagis af anden Uvisse Sagefald, paa det Ret og Retfærdighed kand have sin gænge.

3. [1-24-3] Bøder skulle paa det Stæd, som dømt er, udleggís og betalís.

4. [1-24-4] Trediesindstyve Lod Sølvís Bøder, og andre deslige, naar bødis skal baade den forurettede og Herskabet, deelis i trende Parter; Den første tilkommer Sagsøgeren, den anden den Skyldigís Husbond, eller Øvrighed, den tredie Kongen, eller den, som over Retten Herligheden haver,

5. [1-24-5] Er den Skyldigís uden Husbond og tienisteløís, da tager Kongen Bøderne, som Husbond.

6. [1-24-6] Dersom ingen Arvinger findis efter dræbt Mand, som Mandebod efter Loven bør at opbærge, da hører den Kongen til.
7. [1-24-7] Misdæders Hovedlod, som forbrydis, følger hans Husband, eller Herskab, det være sig paa hvis Stavn den og findis.
8. [1-24-8] Dersom den Forurettede lader sin Sag Upaataalt, eller og, naar hand Sagen rejst haver, enten lader den falde, eller forliger sig med sin Vederpart, før end Dom gangen er, da bør dog Kongen, eller Husbanden, deris Bøder, i de Sager, som Bøder vedhenge. Ellers bødis ej Kongens, eller Husbandens, Sag, før end den Forurettede er skeet fyldist.
9. [1-24-9] Barn, som er under sine femten Aar, bøder Skaden til den, som hand forsetligen haver forbrut sig imod, og ikke til Husbanden, uden for Manddrab alleene.
10. [1-24-10] Boeslod, eller Hovedlod, som forbrydis, forstaais, naar Sagsøgeren først haver bekommet sin Ret, og al anden vitterlig Gield er udtagen.
11. [1-24-11] Vid Bøder paa Sølv forstaais saa mange Penge i Mynt, som Sølvet er værdt; Haver mand ikke Formue at bøde med, da straffis paa Kroppen.
12. [1-24-12] Jord forbrydis ikke, men falder Arvingerne til, med mindre crimen Majestatis er begangen, eller Forseelsen kiendis saa grov, at den Skyldigis Gods, baade rørendis og Urørendis, bør Kongen at være hiemfaldet.
13. [1-24-13] Vorder nogen dømt til fuld, eller half, Mandebod, eller til trediesindstyve Lod Sølv Bøder, være Ugild til at staa i nogen Ret, og betiene den Bestilling hand haver, indtil hand retter for sig; Og hvis hand det ikke gjør inden sex Uger, eller stiller nøjagtig Borgen, da bør hand at miste sin Fred, indtil hand retter for sig.
14. [1-24-14] Men er hannem Dom overgangen paa ringere Bøder i ærlig Sag, eller hand er dømt til noget at betale, eller gjøre, og hand ikke retter for sig inden forrelagte Tid i Dommen, da bøde hand tre Lod Sølv, og være Ugild til at staa i Rette imod nogen, og at betiene den Bestilling hand haver, indtil hand retter for sig; Og hvis hand ikke inden sex Uger derefter endda retter for sig, da maa hans Vederpart lade hannem gribe og fængsle, indtil hand retter for sig.
15. [1-24-15] Men er der gaaen Dom over hannem for Ran, eller anden Uærlig Sag, og hand er dømt til at bøde sine tre Mark, da er hand mindre Mand indtil hand af Kongen kan faa Oprejsning; Og hvis hand ikke inden sex Uger efter Dommens Datum retter for sig, da bør hand at miste sin Fred, indtil hand retter for sig.
16. [1-24-16] Er nogen dømt til at miste sin Fred, eller at rømme Kongens Riger og Lande, og efter den forrelagte Tid i Dommen lader sig der finde, da bør hand at gribis og straffis paa hans Hals; Og hvo som huser og hæler den Fredløse, bøde til Kongen for den første Nat, hand haver hannem i Huse, sexten Lod Sølv, for anden Nat dobbelt, og saa fremdelis, med mindre hand ved sin egen højeste Eed kand benegte, at hand ikke viste, at hand var Fredløs. Fredløs mand haver Dagsrum og Nattefrist at rømme.
17. [1-24-17] Naar nogen, som ikke nyder Adelig Frihed, er tildømt at betale, eller lide Nam, eller Indførsel i sit Gods, i hvor det findis, og hand ikke retter for sig inden femten Dage, eller og trende Solemerker, om

enten hand, eller hans Vederpart, er Giest, da skal Fogden, eller hans Fuldmægtig i hans Forfald, med tvende Mænd, naar det af Sagsøgeren begæris, for den Skyldigis Boepæl eske Udlæg efter Dommen, og hvis hand ikke strax retter for sig, og enten ikke vil, eller kand, gjøre Udlæg, som Sagsøgeren kan nøjjs med, da skulle de af de beste Vare og Løsøre, som i den Skyldigis Boe findis, og om de ej kand tilstrekke, af hans Jorder og Ejendom tilvurdere Sagsøgeren fyldist og fuld værd for hvis hand af Dommeren er tilfunden at betale.

18. [1-24-18] De skulle saaledis taxere og sette, hvis Løsøre udleggis, som de agte at forsvare, og Jordegodset efter den Taxt, som af Kongen sat er; Og skulle de, naar de i Jordegods indføre, drage til hver Gaard Lejligheden at forfare, at dens Værd dis bedre efter Kongens Taxt kand agtis, og derefter indføres. Om noget forrekommer, som de ikke forstaa sig paa at taxere, da maa Fogden kalde andre dertil, som have Forstand derpaa.

19. [1-24-19] Giør den Skyldige selv Anvisning paa Jordegods, paa det hand sit Løsøre kand beholde, og Sagsøgeren dermed er tilfreds, da maa det hannem tilladis.

20. [1-24-20] Hender det sig, at tvende, eller fleere, paa een Tid begære af Fogden at gjøre dem Nam, eller Indførsel, da skal Fogden først være den følgagtig, som ælst Nams, eller Indførsels, Dom haver; Men forsømmer nogen selv sin Ret, da maa den bekomme Nam, eller Indførsel, som lovligen sin Sag forfølger.

21. [1-24-21] End have de lige gamle Domme, og paa een Tid søge Nam, eller Indførsel, da have de lige Rettighed, og om de Indførsel udj et Gods søge, være derudj Lodtagne hver efter sin Anpart, i hvo og af dennem indføres, med mindre nogen strax Indførselen opsiger, og sig paa ny i andet Gods vil indføre.

22. [1-24-22] Men hender det sig, at nogen haver Nams, eller Indførsels, Dom over sin Skyldener erlanget, og formedelst Indstævning til højere Ret kand ikke Udlæg for sin Fordring bekomme, og een anden imidlertid ogsaa Nams, eller Indførsels, Dom over samme Skyldener erlanget, da skal der af den Skyldigis Boe saa meget afsettis til den første, som Dom erlanget haver, og den betimeligen for Rettens Middel, som den anden Udlæg gjøre ville, forkynde lader, som hand kand billigen blive fornøjet med for sin Fordring og anvente Bekostning, hvilket skal saa længe i Arrest forblive, indtil endelig Dom imellem hannem og hans Skyldener afsagt vorder, og før end det saaledis afsat vorder, maa den anden ej nogen Udlæg bekomme.

23. [1-24-23] Ingen maa sig i Bondens Korn, Høe, eller Foer, enten i Laden, eller paa Marken, lade indføre, ej heller i Bondens fornødne Plovbæster, eller andet nødvendigt Plovredskab, saa længe som Kaaber, Tin, Boeskab, Fæ, Qvæg, Heste, Hopper, eller andet tienligt, som i Boen findis, kand tilstrekke; Og hvis nogen Indførsel skeer, enten i Utorsket Korn, Høe eller Foer, da maa dog Foeringen ej fra Bondens Bolig bortføres, men den skal paa Stædet fortæris.

24. [1-24-24] Ej heller maa nogen tage Nam i Bondens Boe, før end aflagt er al bevislig Forstrekning, som Bonden gjort er til hans Avls Fortsettelse, enten af Husbonden, eller andre, saa og Kongens Skatter og den tilbørlig Landgield, som hand sin Husbond pligtig er.

25. [1-24-25] Saa længe gode tienlige Løsøre, got Kiøbstædgods, eller Jordegods, er at bekomme, som Sagsøgeren med Billighed kand være fornøjet med, og for Hovedstoelen, paaløbende Rente, og anvente billig Bekostning, efter Brevenis Formælding, med dets Udlæg være Skadisløs holden, da skal Hovedgaardens Taxt og Gaarden selv med næst tilliggende Gods, som til Gaardens Avlings Fortsettelse

Uforbigængelig fornøden eragtis, og een hvers Boepæl forskaanis; Og maa Sagsøgeren selv navngive hvis andet Gods hand til Udlæg begærer, og den Skyldige ingen Ret have hannem at henvise, hvor hannem selv lyster; Ej heller maa de, som Indførselen gjøre, Sagsøgeren andenstæds imod hans Villie og Samtykke indføre; Men hvis den Skyldige Boe, eller Jordegods ej kand tilstrekke, saa Sagsøgeren deraf kand naa skiellig og billig Betalning, som før er mælt, da skal til dens Fyldistgiørelse Indførsel og Udlæg skee, først i det næste Gods, dernæst i Hovedgaardens Taxt, og endelig i Gaardens Bygning, eller anden Boepæl, indtil Sagsøgeren for sin Fordring paa forskrevne Maade fuldkommelig vorder betalt.

26. [1-24-26] Og staa det Sagsøgeren frit for at lade sig indføre i hvis Gods, som af den Skyldige afhændet, eller pantsat, er til andre, siden Sagsøgeren hannem, enten Maning, eller Stævning til højeste Ret, lovligen haver ladet forkynde, eller Arrest gjort paa hans Gods, eller Person, eller Nams, eller Indførsels, Dom over hannem forværet. Men ellers skal intet, som lovligen er afhændet tilforn, eller noget lovligt Pant, ved hvad Navn det og nævnis kand, ved saadan Udlæg, eller Indførsel, præjudiceris.

27. [1-24-27] Haver nogen taget anden i Fællig med sig, og haver ej Tinglyst hvad hand indførte i Fællig, og vorder enten af dem, som i Fællig ere, dømt til at lide Nam, eller Indførsel, da maa der skee Nam og Indførsel i alt hvis der i Fællig findis, og maa den, som Dom overgangen er, ikke lyse alt sit Gods til den anden, og gjøre sig selv fattig, uden det var gjort til Tinge, før end hand til Tinge blev søgt.

28. [1-24-28] Findis den, som Nams og Indførsels Dom overgangen er, at have sit Gods og Formue i et andet Herret, Birk, eller Kiøbstæd, og hand ej haver i det Herret, Birk, eller Kiøbstæd, som Dommen falden er, at fyldistgiøre Dommen og Sagsøgeren med, da skal Fogden der sammestæds i lige Maade være forpligtet at gjøre Execution, ligesom Sagen sammestæds forfult var, naar hand med den Dom, som til den Skyldige Værneting udstæt er, besøgis.

29. [1-24-29] Dersom den, der søgis med Nam, eller Indførsel, enten ved sig selv, eller sine Folk, griber til Verie, da bøde hand og hver af dem trediesindstve Lod Sølv, om end skiønt de ingen Skade gjøre; Giøre de nogen Skade, da bøde de derforuden for Skaden; Fanger hand, eller de, Skade derover, da have Skade for Hiemgiæld.

30. [1-24-30] Sagsøgeren kand og lade sig indføre i det, som den Skyldige arvet haver, om end skiønt een anden dermed forleent er, og det i Hænde haver: Saa og i det, som den Skyldige haver Anpart udj, hvad heller samme hans Anpart vidis, eller ikke, dog alleene saa vit, som den Skyldige dertil er berettiget; Og saa snart Sagsøgeren kand faa at vide, hvorudj den Skyldige Anpart bestaar, skal hand være forpligtet i den at lade sig indføre, med mindre hand vil have Skade for Hiemgiæld, om hand det forsømmer, og lader andre derudi gjøre Indførsel, for hvilke hand ellers var prioriteret.

31. [1-24-31] Ingen kand i det, som den Skyldige endnu først arve skal, lade sig indføre.

32. [1-24-32] Befinder Sagsøgeren sig brøsthølden med Løsøris Vurdering, da maa hand kræve andre Vurderingsmænd derpaa til anden Vurdering, dobbelt saamange, som paa første Vurdering været have; Og hvis hand med ingen af dennem kand, eller vil, nøjis, da maa hand paa Skyldenerens Skade og Fordeel ved offentlig Auction selge det udvurderede Gods; Kand hand saa ej deraf bekomme fyldist, da bør af Skyldenerens Boe videre Udlæg at skee; End bliver der til overs, da kommer det Skyldeneren til gode.

33. [1-24-33] Søgis nogens Boe med Nam, eller Indførsel, og Sagsøgeren af den Skyldigis Gods ej kand blive betalt, da haver Sagsøgeren Magt til at lade hannem sette i Forvaring, indtil hand betaler, eller stiller nøjagtig Forsikkring for Gielden.
34. [1-24-34] Naar Udlæg skeet er efter Nams og Indførsels Dom, eller paa Skifte, Opbud, eller andre Maader, og dertil hørende Dommis og Brevis Summa og andre Omstændigheder ere i den Afsigt, som derpaa giort vorder, indførte, da skulle fornævnte Domme og Breve nøjagtig paaskrivis og cassis, saa vit de bør, og siden den, af hvis Boe Udlæg giort er, tilstillis; Dog hvis nogen efter Lands Lov og Skyldenerens Forskrivelse ikke haver af Udlægget sin fulde Betaling, da maa hand Brevene beholde; Dog at derpaa bliver afskrevet, hvis hand derpaa bekommet haver, og hvis hand videre med Rette haver at fordre.
35. [1-24-35] Vegrer Fogden, som bør at exseqvere Nams, eller Indførsels, Dommen, eller hans Fuldmægtig, at gjøre sit Embede derudi; Eller hand med Mændene gjør noget imod dette, som forskrevet staar, da skulle de samtlige stande den Forurettede til Rette derfor, og oprette hannem al den Skade hand derover lider, og Fogden derforuden for Rettens Fornegtelse at miste sin Bestilling.
36. [1-24-36] Er den Skyldige af Adel, eller lige ved Adel privilegeret, da stævnis Hiemtingsdommen til Landstinget, og dersom den der bliver ved Magt kient, da skulle Landsdommerne, enten selv, om de vilde og kunde, eller udmælde og tilfinde tvende Ridemænd, som Creditoren dertil kand formaa, hvilke skulle være pligtige til at efterkomme Landsdommernes Tilfindelse, og tage Fogden med sig, og gjøre Sagsøgeren Udlæg, efter den Maade, som her ovenfor mælt er om Fogden og tvende Mænd.
37. [1-24-37] Døer Sagsøgeren, imens Sagen er i Proces, da maa hans Arvinger blive ved at udføre den, som den Afgangen slap. Samme Ret er og om Værge og Umyndige.
38. [1-24-38] Døer den, som søgis, før end Nam tagen, eller indført, er efter Underrettens Dom, da svare hans Arvinger ikke til Forfølgningen, før end derpaa tagis strax Overrettens Dom; Men hvis Dom for Kongens højeste Ret er gangen, da søgis derefter Execution uden videre Proces.
39. [1-24-39] End ere ingen Arvinger, da stande Forfølgningen for fulde; Dog dersom rette Arvinger inden Aar og Dag, efter Arven falden er, komme, og Arven vedgaa, da maa de udløse den, som indført er, naar de hannem efter Indførselen fornøje og til freds stille, og imidlertid nyder hand Godset og dets Indkomst for sin Rente.
40. [1-24-40] Ingen Nam, eller Indførsel, maa skee i den Afgangnis Boe, efter hvilken Arv og Geld lovligen er fragaaet.
41. [1-24-41] Naar nogen, som ikke nyder Adelig Frihed, er af Kongens højeste Ret tildømt nogen Geld at betale, som ved Nam, Vurdering og Indførsel, bør at søgis, da skal hand saa snart, som Sagsøgeren hannem Dommen ankynder, efterkomme Dommen, og rette for sig; Hvis hand det ikke gjør, skal Herrets- Birke- eller Bye-Foged, hvor den Skyldige sig opholder, eller haver sine Middeler udj, være forpligtet, strax hannem Dommen med Kongens Segl under fremvisis, uden Ophold, eller nogen Forrevendning, at gjøre Sagsøgeren Udlæg i den Skyldigis Boe, efter den Maade, som her oven tilforn er mælt, først for hvis højeste Rettis Dom indholder, dernæst for al den bevislig Omkostning, som Sagsøgeren er ibragt, siden højeste Rettis Dom falden er; Og dersom befindis, at den Skyldige af Motvillighed haver giort Utilbørlig Ophold med højeste

Rettis Dom at efterkomme, da bør Fogden ogsaa at gjøre Udlæg af hans Boe for Kongens Faldsmaal, som er syv og tyve Lod Sølv.

42. [1-24-42] Dersom den Skyldige er af Adel, eller lige ved Adel privilegeret, og hand ikke strax retter for sig, efterat højeste Rettis Dom er hannem forkyndet, og Sagsøgeren søger sin Betalning i den Skyldigis Middel og Formue, som paa Landet findis, da skal Landsdommerne paa første Landsting, som holdis, efterat Sagsøgeren haver dennem højeste Rettis Dom forrevist, uden nogen Stævning over den Skyldige, enten selv, om de ville og kunde, eller udmælde hannem af Landstinget Ridemænd, som skulle gjøre Sagsøgeren Udlæg i den Skyldigis Middel og Formue, som paa Landet findis, efter den Maade, som her oven tilforn er mælt om Ridemænds og Fogdernes Forretninger i disse Sager; Men hvis den Skyldige haver sine Middeler i nogen Kiøbstæd, og Sagsøgeren derudj vil søge sin Betalning, da skal Rettens Betiente sammestæds strax gjøre Exsecution efter højeste Rettis Dom; dog hvis nogen, som er skyldig, haver sine Middeler i Kiøbenhavn, da skal den Rettis Betiente, hvorunder hand svarer, strax og paa lige Maade, som før er mælt, befordre Sagsøgeren til Exsecution.

43. [1-24-43] Hvis enten Fogden, Landsdommerne, eller Ridemændene, gjøre Sagsøgeren nogen Ophold herudj, da skulle de selv oprette Sagsøgeren sin Skade, og betale Kongen deris Faldsmaal.

44. [1-24-44] Men er nogen af Kongens højeste Ret tildømt at lide paa sin Person til Fængsel, fordj hand haver ikke holt Maning, eller efter sin Æris Forskrivelse betalt sin Creditor med rede Penge, og hand ikke strax retter for sig, efterat Dommen hannem forkyndet er, da skal hver Stæds Øvrighed, Amptmændene paa Landet, og Byefogden i Kiøbstæderne, være forpligtet til, strax de med højeste Rettis Dom ansøgis af Sagsøgeren, at være hannem paa hans egen Bekostning behielpelig, at den Skyldige paagribis, og Sagsøgeren til Fængsel leveris paa et ærligt Stæd at anholdis; Og skal Amptmændene have den Myndighed i deris Ampt, at, i hvem de dertil bruge og forordne ville i det Herret, eller Birk, hvor den Skyldige boer, eller sig opholder, skulle de med Herrets- og Birke-Fogden det efterkomme, i hvis Tienere de og ere, under fire Lod Sølv's Straf af hver, som herudj Ulydig befindis, til næste Hospital. Den samme Myndighed bør og Byefogden at have i Kiøbstæderne over gemeene Folk, om Byen ikke haver Byens Tienere, som ham derudj kunde være behielpelige; Og maa saa Sagsøgeren hannem i et ærligt Fængsel indsette paa Sagsøgerens egen Bekostning, indtil hand retter for sig; Og skal den, som paa Fængslet varer, og den Skyldige i sin Forvaring tager, givis af Sagsøgeren for sin Umage at vare og spise den Fangen hver Uge et half Lod Sølv, og den Fangen til sin Underholdning et Lod Sølv.

45. [1-24-45] Det samme er og at forstaa, om nogen for andre Sager kand være dømt til at paagribis, eller lide Fængsel.

46. [1-24-46] Er nogen tildømt andet at efterkomme, saasom Regnskab at gjøre, Arv, Gods, eller andet fra sig at legge, eller andet saadant, og hand det ikke til forrelagte Tid efterkommer, da maa Sagsøgeren have Magt med Stædets Øvrigheds Hielp hannem at anholde, som tilforn mælt er, og hand betaler til Kongen sit Faldsmaal.

47. [1-24-47] Er og nogen tildømt at stille Borgen, eller borge for sig selv, eller Sagsøgeren ikke ved Nam, eller Indførsel, kand naa sin Betalning, da bør den Skyldige, enten at lide paa sin Person med Fængsel, eller stille saa nøjagtig Caution, som Sagsøgeren kand være forsikkret med.

48. [1-24-48] Dersom den Skyldige undstikker sig, og vil ikke lade sig finde, eller hand undkommer for dem, som hannem anholde ville, da skal der paa trende Landsting næst efter hin anden lysis efter hannem, og hvis hand ikke efter tredie Lysning strax indstiller sig hos Sagsøgeren, da dømmis hand at miste sin Ære, indtil hand fornøjer Sagsøgeren, eller sig i Fængsel indstiller.

49. [1-24-49] Giør den Skyldige Modværn, naar mand hannem vil anholde, da haver hand dermed mist sin Fred, som den, der sig imod Retten opsetter; Fanger hand Skade derover, have Skade for Hiemgiæld.

50. [1-24-50] Den, som er dømt til Voldsbøder, eller andet saadant, og ikke retter for sig inden sex Uger efter Dommens Datum, hand far som fredløs Mand, og betaler til Kongen sit Faldsmaal.

51. [1-24-51] Naar nogen for Troldom, eller for Drab, er dømt fra sit Liv til Hiemting, da skal dog efter samme Dom ingen Exsecution skee, før end den af Landsdommerne, eller Overretten, bliver ved Magt kient; Og dersom den Beskylte, eller hans Slegt og Venner, ikke vil stævne Sagen til Landsting, eller Overret, da staar det Sagsøgeren frit for der endelig Dom at tage.

52. [1-24-52] Alle Misdædere, som blive dømte, enten fra Liv, eller Ære, skulle, efter endelig Dom falden er, uden videre Forhalning strax udstaa deris Straf; Men dersom Kongens Befalningsmand, eller anden Øvrighed, eller og Dommeren selv, for Samvittighed, eller anden vigtig Aarsag Skyld, kunde have Betænkende at lade nogen henrette, da skulle de Kongen derom Ufortøvet søge, og sig siden efter Kongens Svar og Villie forholde.

53. [1-24-53] Sagsøgeren, eller Husbonden, skal tilbyde den, som rettis skal, sex Dage tilforn Præsten, som hannem i hans Siels Saligheds Sag skal undervise, og hannem Sacramentet meddeele, om hand det begærer.

54. [1-24-54] Naar nogen Dom er indstævnet til højere Ret, og Stævningen for dem, som Exsecution giøre skulle, fremleggis, da bør der ingen Exsecution at skee efter samme Dom, før end derpaa bliver kient af højere Ret.

55. [1-24-55] Særdelis skal ingen Misdædere, som begærer for Retten, naar Dom over hannem fælt er, eller samme Dag, at indstævne sin Sag til højere Ret, i Bødelens Haand antvordis, før end Sagen for højere Ret indkommer, og der paa den bliver kient. Understaar Dommeren og Vederparten sig herimod at giøre, da skulle de være den samme Straf undergivne, som den Beskylte haver udstaaet, dersom det befindis, at hand er Uskyldig straffet.

XXV. Cap:

Om Dom- og Brev-Penge og Skriverløøn.

1. [1-25-1] Kaldsædeler til Hiemtingene skrivis af Sagsøgeren selv.

2. [1-25-2] For een Landstings, eller Overrettis, Stævning givis fire Mark Danske, i hvor mangis Navne i den indføris. Er den over et Ark fuldskreven, givis een Rix Daler, og ikke meere, i hvor mange Ark den og er paa, hvilke Penge deel is i tvende Deelee, hvoraf Landsdommerne nyde den eene, og Skriveren den anden.

3. [1-25-3] For Opskrifter paa Kaldsædeler, i Stædet for Opsettelse, til Birke- og Herrets-Ting givis sex Skilling.
4. [1-25-4] For Opskrift paa Landstings Stævning givis tyve Skilling.
5. [1-25-5] For et Tingsvidne til Birke- eller Herrets-Ting forseglet og paa et half Ark Papir fuldskrevet, enten det angaar een, eller flere Personer, givis otte Skilling, og paa et heelt Ark tolv Skilling, og paa to Ark fire og tyve Skilling.
6. [1-25-6] For et Skiøde, Pantebrev, eller andet Instrument at læse, paaskrive, og udj Herrets- eller Birke-Tings Bøger indføre, givis ligesom for Tingsvidne efter dets Vitløftighed.
7. [1-25-7] For een Herrets- eller Birke-Tings Dom paa et half Ark Papir, i hvor mange Personer den og angaar, givis een Mark: Paa et heelt Ark, eller to Ark, fuldskrevet to Mark: Paa tre Ark tre Mark; Paa fire Ark fire Mark, hvorover ikke videre maa fordris, eller betalis, i hvor mange Ark det er.
8. [1-25-8] Hvis acter paa Tinge, eller Raadstue, læsis og paaskrivis til at indfør is i Domme, derfor givis intet i sær; Dog, dersom nogen, som det angaar, begærer Gienpart deraf, bør hand det at betale.
9. [1-25-9] Befindis nogen i sine Stævninger og Forsetter Vitløftighed at søge, paa det Sagen kand forvildis, da skal hand give for hver Stævning og Forset, over et Ark Papir stor, for hver Ark tolv Skilling, og derforuden betale Dommen særdelis, som sagt er.
10. [1-25-10] Herrets- og Birke-Fogder skal have for hver Dom de forsegle tyve Skilling, og ikke meere, i hvor stor den og er, og for et Tingsvidne at forsegle tj Skilling.
11. [1-25-11] For Nam og Vurdering, som paa Landsbyerne tagis, givis Fogden tyve Skilling, og begge Vurderingsmændene sexten Skilling for deris Umage.
12. [1-25-12] For et Skiøde, eller Pantebrev, Maning, eller deslige, at læse paa Landstinget, paaskrive og i Landstingsbogen indføre, givis for hver Ark; Papir to Mark til Skriveren, og een Rix Daler til samtlige Landsdommerne for Paaskrivelsen, i hvor vitløftige end og Brevene ere.
13. [1-25-13] For een Landstings, eller Overrettis, Dom paa sex Ark Papir, og mindre, givis til Skriveren ni Mark: Paa tolv Ark tolv Mark: Paa flere, i hvor stor den og er, atten Mark, hvorover ikke maa fordris. Paa Pergament givis tolv Mark, og meere, om den er stor. For Forseglingen givis een Rix Daler til Dommerne i alt.
14. [1-25-14] Udi Kiøbstæderne til Byeting, saa vel som til Raadstue, hvor de ikke have Landstings Ret, givis dobbelt saa meget, som til Herrets- eller Birke-Ting, for Dom- og Brev-Penge og for Seglet.
15. [1-25-15] Ingen Skriver maa udlevere fra sig til Parterne noget Tingsvidne, eller Dom, eller andet, som af Dommeren bør at forseglis, med mindre det af Dommeren er beseglet.
16. [1-25-16] Naar nogen kommer til Tinge med Kiøbe- Skiøde- Pante- Mageskifte- Gave- eller Afkalds- Breve, da skal hand ej være forpligtet til, dennem der paa ny at lade opsette, eller Tingsvidne derpaa tage: Men Skriveren skal dennem, som de paa Tinget fremkomme, læse og paaskrive, og i de dertil forordnede Bøger indføre imod ovenbemælte Betalning.

17. [1-25-17] For een Stævning til Kongens højeste Ret af Cancelliet skal givis to Rix Daler i Cancelliet, og fire Mark Danske til Cancellie-Forvalterne.

18. [1-25-18] For Kongens højeste Rettis Dom paa tj Ark Papir fuldskreven, og derunder givis tolv Rix Daler; Er den over tj Ark og intil tyve Ark givis sexten Rix Daler; Men er den over tyve Ark, givis tyve Rix Daler, og ikke meere, i hvor mange Ark den er paa.

19. [1-25-19] Dersom Parterne, eller andre, som det vedkommer, vil have Breve beskrevne til noget Ting, eller Ret, da skulle de det begære for Retten, og strax levere til Skrивeren Penge til stemplet Papir, som dertil skal brugis, saa vel som den halve Betaling af Brevpengene; Og naar dennem Breve, eller Domme, fuldfærdige tilstillis, skulle de betale den anden halve Part. Ellers skal Skrивeren ikke være pligtig for nogen at skrive videre, end hvis udj Ting- og Raadstue-Bøger og Protocoller bør at indføres.

20. [1-25-20] Parterne skulle deris Breve og Documenter, som de i Retten indleveret have, inden een Maanets Forløb efter Dommens Afsigelse affordre, eller siden have Skade for Hiemgild, om de forkommis, og Skrивeren ikke længere forpligtet være nogen til hans Breve at svare. Til højeste Ret i skal Brevene inden to Maaneders Forløb, efter Retten er til Ende, affordris.

21. [1-25-21] Befindis nogen Trettekieer at falde fra Sagen, eller tabe den, naar stor Omkostning dermed er foraarsaget, og lader Brevene formedelst Omkostning Uindløste blive liggende, da skal hand forpligtet være, under Nam i hans Boe, Brevene og derpaa gaaende Omkostning at indløse og betale.

22. [1-25-22] Den, som begærer Commissarier, skal fornøje dennem for deris hafte Umage og Omkostning, efter deris Stand, og efter sine egne Vilkor.

23. [1-25-23] For et Skiftebrev paa et Ark givis Skrивeren een half Rix Daler, paa to Ark fuldskrevne een Rix Daler, paa tre Ark halfanden Rix Daler, og saa fremdelis; Siden givis for hver Gienpart, som af Skiftebrevet til de Interesserede udstædis, for hver Ark een Rix Ort, og maa Skrивeren ikke meere fordre for sin Umage paa Skiftet.

24. [1-25-24] De andre Rettens Middeler, som Skifterne forvalte, nyde for deris Umage og Forsegling tilsammen over alt een Rix Daler af hundrede, af den heele Boes visse og beholden Formue, naar al Gielden er udgiort, indtil tj tusinde Rix Daler Boens beholden Formue, saa at, i hvor stor Formuen er derover, maa ikke meere givis, end som af tj tusinde Rix Daler. Deris Tienere tilsammen for deris Umage maa og givis een half, heel, eller to Rix Daler i det højeste, som Formuen kand være til. Vurderingsmændene givis hvad billigt kand være, efter som deris Umage haver været til, efter Skifte-Forvalternis Sigelse; Ellers maa der ingen Spisning, eller Drikken, Boen til Besværing, holdis for Skifternis Forvaltere, imidlertid Skifterne holdis.

25. [1-25-25] Alle Stævninger, Tingsvidner, Domme, Skiftebreve, og deslige Breve, som i dette Capitel settis efter Arker, skulle være fuldskrevne paa Papiret.

26. [1-25-26] For hvis, som af Skrивerne skrivis efter Begæring paa Pergament, givis een tredie Deel meere, end som paa Papir.

27. [1-25-27] Det stemplet Papir, eller Pergament, som brugis til forskrevne Breve, betalís i sær.

28. [1-25-28] Ingen Drikkepenge maa enten fordris, eller givis, til Skrivernis Tienere, eller andris, som i dette Capitel nævnte ere.

29. [1-25-29] Befindis nogen, som i dette Capitel nævnt er, enten at fordre, eller at tage meere, end som her forskrevet staar, da skal hand give den, som paaklager, dobbelt igien, og derforuden af Kongens Fiscal tiltalis paa hans Bestilling.

XXVI. Cap:

Om Supplicationer.

1. [1-26-1] Alle Kongens Undersaatte, og andre, som foraarsagis til Kongen at supplicere om noget dem anliggende, skulle først Kongens Befalningsmænd, eller dem, som paa Kongens vegne, Geistlig, eller Verdslig, Øvrighed, paa de Stæder have at sige, hvor saadant forrefalder, deris Ansøgning give tilkiende; Hvilke selv strax uden Ophold Supplicanterne skulle anhøre, og efter udførlig og beste Underretning deris Erklæring under deris Haand, uden nogen Forvegring, Skriveløn, eller Betalning, paa Supplicatzen lade antegne, og oprigtigen og udførligen forklare og berette Supplicantens Sags og Begærings egentlig og rette Beskaffenhed med udkrævede Omstændigheder, som ret og forsvarligt eragtis kand. Befindis siden og bevisis samme Erklæring Uretteligen og Vrangeligen at være giort, da skal den, som den paaskrevet og givet haver, dertil svare, og have sin Bestilling forbrut, eller i andre strenge Maader alvorligen straffis, som den der haver givet Aarsag, at Kongens Haand og Segl imod Kongens høje Respect er bleven misbrugt.

2. [1-26-2] Kunde de Sager bilegge, og Supplicanten til Rette forhielpe, hos dennem selv, stande det dennem frit for, med mindre det saadan Gierning angaar, som ved Forligelse ikke bør at underslais, men Retten og lovlig Proces befalis, eller Kongen forrebringis.

3. [1-26-3] Hvis nogen ellers sig over Kongens Befalningsmænds, eller sin Øvrigheds, Forhold kunde have at besværges, det maa uden saadan Paaskrift ved Supplicatzer andragis; Maa og ingen for sin Supplicatz eftertragtis, eller i Trette indviklis; Men Sagen bør Kongen at forredragis.

4. [1-26-4] Dog skal ingen hermed være tillat een anden ærrørig, eller anden grov, Sag Ubevisligen at tillegge, uden hand vil lide derfor; Kand Supplicanten ikke læse, eller skrive, og fragaar saadan Ubevislig Tillæg, da stande den til rette derfor, som det haver skrevet, med mindre hand beviser sig intet at have skrevet, uden det, som af hannem haver været begæret.